

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
Навчально-науковий інститут фінансів, економіки, управління та права
Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування

Випускна робота бакалавра

на тему «Аналіз і оцінка дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства (на матеріалах АТ «Полтаваобленерго»)»

Виконала: студентка 4-го курсу, групи 401-ЕФ

Спеціальності

072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Пиріг Я. М.

Керівник: доктор економічних наук, професор

Варналій З. С.

Рецензент: заступник головного бухгалтера

АТ «Полтаваобленерго», Рудніцька Н. В.

Засвідчую, що в цій роботі немає запозичень із

праць інших авторів без відповідних посилань

Пиріг Я. М.

Підтверджую достовірність даних, використаних

у роботі

Пиріг Я. М.

Полтава, 2022 року

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ І ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	7
1.1. Економічна сутність та значення дебіторської і кредиторської заборгованості для фінансового стану підприємства.....	7
1.2. Фактори впливу на дебіторську та кредиторську заборгованість підприємства.....	16
1.3. Методичні підходи до аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства.....	23
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ АТ «ПОЛТАВАОБЛЕНЕРГО».....	32
2.1. Оцінювання фінансово-економічної діяльності АТ «Полтаваобленерго».....	32
2.2. Аналіз динаміки складу та структури дебіторської і кредиторської заборгованості підприємства.....	46
2.3. Вплив дебіторської та кредиторської заборгованості на фінансовий стан АТ «Полтаваобленерго».....	57
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ АТ «ПОЛТАВАОБЛЕНЕРГО».....	65
3.1. Прогнозування дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства.....	65

				ВР 401-ЕФ 18094						
	П. І. Б.	Підпис	Дата							
<i>Розроб.</i>	<i>Пиріг Я. М.</i>			<i>Аналіз і оцінка дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства (на матеріалах АТ «Полтаваобленерго»)</i>						
<i>Перевір.</i>	<i>Варналій З. С.</i>									
<i>Н. Контр.</i>	<i>Глушко А. Д.</i>									
<i>Затверд.</i>	<i>Птащенко Л.О.</i>									
				<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 25%;">Літ.</td> <td style="width: 25%;">Арк.</td> <td style="width: 50%;">Акрюшів</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">3</td> <td style="text-align: center;">3</td> <td style="text-align: center;">90</td> </tr> </table>	Літ.	Арк.	Акрюшів	3	3	90
Літ.	Арк.	Акрюшів								
3	3	90								
				<i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування</i>						

3.2. ОПТИМІЗАЦІЯ ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ В СИСТЕМІ СТАБІЛІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА.....	74
ВИСНОВКИ.....	83
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	87
ДОДАТКИ.....	92

				ВР 401-ЕФ 18094			
	П. І. Б.	Підпис	Дата				
<i>Розроб.</i>	<i>Пиріг Я. М.</i>			<i>Аналіз і оцінка дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства(на матеріалах АТ «Полтаваобленерго»)</i>	Літ.	Арк.	Акрושів
<i>Перевір.</i>	<i>Варналій З. С.</i>					4	90
<i>Н. Контр.</i>	<i>Глушко А. Д.</i>				<i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування</i>		
<i>Затверд.</i>	<i>Птащенко Л.О.</i>						

ВСТУП

В умовах нестабільності бізнес середовища, посилення зовнішніх та внутрішніх загроз, оптимальність обсягів дебіторської та кредиторської заборгованості, їхня збалансованість, своєчасність погашення є основою для забезпечення стабільної діяльності підприємства. Моніторинг та оцінювання дебіторської та кредиторської заборгованості дозволить ефективно прогнозувати зміни їх розмірів та своєчасно приймати управлінські рішення у напрямку зменшення ризику неплатоспроможності підприємства. У зв'язку з цим актуальність обраної тематики дослідження є беззаперечною.

Проблематикою дослідження економічної сутності дебіторської та кредиторської заборгованості займаються як зарубіжні так і вітчизняні науковці. Дослідженням сутності дебіторської заборгованості займаються такі вчені: Мороз А.М., Голов С.Ф., Крайник О.П., Клепікова З.В., Ганусич В.О., Матицина Н.О., Гуня В.О., Гнатенко Є.П., Волошина В.В. та інші. Дослідження економічної сутності кредиторської заборгованості наведені у працях науковців Бутинця Ф.Ф., Костюченко В.М., Майборода О.Є., Ткаченко Н.М., Дублей В.В., Томчук О.Ф. та інші. Проте проведення аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості в сучасних умовах є актуальним і на сьогоднішній день.

Метою виконання випускної роботи є дослідження теоретико-прикладних засад аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства.

Для забезпечення досягнення мети необхідно виконати такі завдання:

- визначити економічну сутність дебіторської та кредиторської заборгованості та їх значення для фінансового стану підприємства;
- дослідити фактори впливу на дебіторську та кредиторську заборгованість підприємства;

- обґрунтувати методичні підходи до аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості;
- надати характеристику фінансово-економічної діяльності АТ «Полтаваобленерго»;
- проаналізувати склад та структуру дебіторської та кредиторської заборгованості АТ «Полтаваобленерго»;
- дослідити вплив дебіторської та кредиторської заборгованості на фінансовий стан АТ «Полтаваобленерго»;
- визначити заходи оптимізації дебіторської та кредиторської заборгованості для стабілізації фінансового стану підприємства.

Предметом дослідження є процес аналізу та оцінки дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства.

Об'єктом дослідження є дебіторська та кредиторська заборгованість АТ «Полтаваобленерго».

У процесі дослідження використовувалися методи: вертикальний та горизонтальний аналіз, порівняльний метод, аналіз синтезу, систематизації, кореляційно-регресійний аналіз.

Інформаційною базою дослідження є: законодавчі та нормативно-правові акти, які регулюють діяльність підприємства в Україні, монографії, підручники, статті з питань аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості, фінансова звітність АТ «Полтаваобленерго» за 2018–2020 роки.

Результати дослідження апробовані на 74-й науковій конференції професорів, викладачів, наукових працівників, аспірантів та студентів університету Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», яка відбувалася 25 квітня – 21 травня 2022 року.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ І ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність та значення дебіторської і кредиторської заборгованості для фінансового стану підприємства

У процесі господарської діяльності між підприємствами, організаціями, бюджетними установами та фізичними особами виникають грошові відносини. Ці відносини здійснюються разом з розрахунковими операціями, які є підставою виникнення об'єктивного економічного явища – дебіторської та кредиторської заборгованості. В свою чергу дебіторська та кредиторська заборгованість впливає на фінансовий стан, зокрема і їх великі розміри негативно впливають на платоспроможність підприємства. Високий рівень дебіторської заборгованості над кредиторською на підприємстві, свідчить про порушення платіжної дисципліни покупців, а кредиторської над дебіторською – про зниження фінансової стійкості підприємства. Тому, значення дебіторської та кредиторської заборгованості для фінансового стану є беззаперечним.

Дебіторська заборгованість належить до активів майна підприємства та в подальшому формує його майно. Поява дебіторської заборгованості є однією із ознак нормального господарського процесу підприємства, тому кожен об'єкт підприємницької діяльності зацікавлений в оптимізації обсягу заборгованості. Зменшення дебіторської заборгованості є запобіжним заходом для зниження потреби в обігових коштах та прискорення швидкості їх обігу.

За економічним змістом дебіторська заборгованість є інструментом кредитування дебітора за надані ним товари, роботи та послуги на безвідсотковій основі.

Водночас поняття «дебіторська заборгованість» багатогранне й існує ряд підходів до його трактування.

Так, Мороз А.М. визначає дебіторську заборгованість як «суму боргів», що належать підприємству, організації, установі від юридичних осіб, і виникають в процесі господарської діяльності підприємств, організацій, установ» [1].

Дебіторська заборгованість, на думку Рибалко О. – неоплачені юридичними та фізичними особами послуги з транспортування вантажів та/або вилучені кошти з кругообігу підприємства, що мають документальне підтвердження, яке надає право на отримання боргу в вигляді грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів [2].

Проаналізовані підходи до трактування економічної сутності «дебіторська заборгованість» наведено у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Підходи до трактування економічної сутності поняття «дебіторська заборгованість»

Автор	Визначення дебіторської заборгованості	Ключові слова
1	2	3
П(С)БО 10 «Дебіторська заборгованість» [3]	Дебіторська заборгованість – це суми заборгованості дебіторів підприємству на певну дату. Дебітори – юридичні та фізичні особи, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми коштів, їх еквівалентів або інших активів.	Грошові кошти, які дебітори повинні сплатити підприємству
Голов С.Ф. [4]	Дебіторська заборгованість – фінансовий актив, що є контрактивним правом однієї сторони отримати гроші й узгоджується з відповідним зобов'язанням сплати іншої сторони.	Фінансовий актив
Крайник О.П., Клепікова З.В [5]	Дебіторська заборгованість – форма відстрочки платежу – відкритий кредит (неформальна або формальна угода, яка передбачає виконання послуг замовником або реалізації продукції покупцю з відстрочкою оплати за них. Такий кредит вважається безкоштовним та без чіткого визначення строку.	Відкритий кредит
Ганусич В.О. [6]	Визначає дебіторську заборгованість як вкладення в обігові кошти.	Вкладення в обігові кошти
Матицина Н.О. [7]	Розмір неспроможності суб'єкта підприємницької діяльності виконати грошові зобов'язання перед підприємством після настання встановленого договором строку їх оплати.	Неспроможність виконати грошові зобов'язання

Продовження табл. 1.1

1	2	3
Гуля В.О. [8]	Один із найважливіших складників кредитної діяльності підприємства, один з елементів для розрахунку показників її результативності.	Один із елементів для розрахунку показників її результативності
Гнатенко Є.П. Волошина В.В. [9]	Дебіторська заборгованість – це елемент оборотних коштів, її зменшення знижує коефіцієнт покриття. Тому необхідно вирішувати завдання не тільки зниження дебіторської заборгованості, але також її збалансованості з кредиторською.	Елемент оборотних коштів
Шевченко Б.О. [10]	Показник фінансового стану підприємства, який являє собою суму заборгованості на користь підприємства на певну дату за наданий комерційний та споживчий кредити покупцям, а також авансування постачальників, щодо яких у підприємства з'являється майнове право вимоги оплати боргу. При цьому такі відносини мають документальне підтвердження.	Показник фінансового стану підприємства

Таким чином, вітчизняні науковці розглядають дебіторську заборгованість як грошові кошти, які дебітори повинні сплатити підприємству, фінансовий актив, відкритий кредит, вкладення в обігові кошти, неспроможність виконати грошові зобов'язання, елемент оборотних коштів, показник фінансового стану підприємства. Зокрема, Голов С.Ф. розглядає дебіторську заборгованість, як фінансовий актив, в якому одна сторона має договірне право на отримання грошей і виконує відповідне зобов'язання щодо сплати іншій стороні. Крайник О.П. та Клепікова З.В. стверджують, що дебіторська заборгованість вважається відкритим кредитом, який може укладатися як за формальною угодою так і за неформальною.

Матицина Н.О. вважає дебіторську заборгованість, як суму невиконання підприємством своїх грошових зобов'язань перед підприємством після настання строку оплати за договором. Гуля В.О. відносить дебіторську заборгованість до найважливіших складових кредитної діяльності підприємства, а також є одним із елементів розрахунку її результативності. Гнатенко Є.П. дебіторську заборгованість відносить до оборотних коштів. У

разі зменшення дебіторської заборгованості на підприємстві знижується коефіцієнт покриття. Тому, Гнатенко Є.П. рекомендує здійснювати заходи щодо збалансованості дебіторської та кредиторської заборгованості.

Підсумовуючи результати огляду літературних джерел, доцільно стверджувати, що дебіторська заборгованість є показником фінансового стану підприємства, та відображає суму заборгованості на користь підприємства за реалізовану продукцію.

На сьогоднішній день одним із найбільших викликів в національній економіці є платіжна криза, тобто зростання напруженості та конфліктів через невиконання державою, підприємствами та іншими суб'єктами господарювання фінансових зобов'язань. В результаті підприємства мають великі суми заборгованостей, які можуть погіршити ділову активність підприємства та конкурентоспроможність.

Саме дебіторська заборгованість впливає на розмір та структуру грошової маси, платіжного обігу та швидкість обігу грошей. Стрімке зростання дебіторської заборгованості та її частки в оборотних активах свідчить про необмірковану кредитну політику до своїх покупців або про зростання продажів, або про банкрутство частини покупців. Збільшення заборгованості негативно впливає на оборотність активів і може призвести до втрати ліквідності, сповільнення інвестиційної діяльності і як наслідок збитковість підприємства.

Все це вказує на необхідність мінімізації розмірів та оптимізації структури дебіторської заборгованості та актуальність постійного моніторингу та аналізу дебіторської заборгованості.

Поряд із дебіторською заборгованістю також рівнозначний вплив на ефективність функціонування та фінансовий стан має кредиторська заборгованість.

Кредиторська заборгованість, а саме заборгованість перед постачальниками та підрядниками є важливою складовою позикового капіталу, адже належить до джерел фінансування підприємства. Хороше

управління заборгованістю передбачає систематизацію розміру та структури, які були б неможливими без розуміння всієї системи управління та контролю.

Згідно до закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» [19] та НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [20] розглядають зобов'язання, як борг підприємства на основі минулих подій і, як очікується, в майбутньому призведе до зменшення активів підприємства, які будуть мати економічні вигоди. Тлумачення «зобов'язання» розглядається і у Цивільному кодексі України [21]: у ст. 509, що зобов'язання – правовідносини, в яких одна сторона (дебітор) повинна виконати на користь іншої сторони (кредитора) певні дії (передавання права власності, працевлаштування, надання послуг, сплата коштів) або уникати певної дії, а позичальник має право подати заяву про списання боргу.

Водночас існують різні наукові підходи до визначення поняття «кредиторська заборгованість». Так, Бутинець Ф.Ф. та Горецька Л.Л. визначають кредиторську заборгованість – як оплату за товари та послуги, придбані під час постійної діяльності підприємства та використовувані для виробництва (як сировина) або для продажу. Костюченко В.М. та Голов С.Ф. стверджують, що кредиторська заборгованість – сума, яку нараховують постачальники за придбання товарів чи послуг у кредит. Лишиленко О.В. трактує кредиторську заборгованість, як боргове зобов'язання підприємства перед постачальниками та підрядниками через надані ними засоби та обладнання, виконану роботу.

Згідно з підходом Майбороди О.Є., Косарева І.П. та Корабейнікова І.О. кредиторська заборгованість – це правові відносини між сторонами, які мають документальне підтвердження щодо тимчасового залучення підприємством у власне користування грошових коштів, які не належать підприємству, або це різновид комерційного кредиту, форма розрахунку за товари і послуги, які придбаються [11].

Сучасні наукові підходи до визначення поняття «кредиторська заборгованість» представлено у таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Підходи до трактування економічної сутності поняття «кредиторська заборгованість» сучасними науковцями

Автор 1	Визначення «кредиторська заборгованість» 2	Ключові слова 3
Ткаченко Н.М. [12]	Це тимчасово залучені суб'єктом у власне користування грошові кошти, які підлягають поверненню юридичній або фізичній особі.	Тимчасово залучені суб'єктом у власне користування грошові кошти
Дублей В.В. [13]	Це правовідносини між сторонами, які мають документальне підтвердження та за яких одна сторона зобов'язується вчинити певну дію або утриматися від такої на користь іншого суб'єкта, а інший суб'єкт має право вимагати від боржника виконання його обов'язку.	Це правовідносини між сторонами, які мають документальне підтвердження
Томчук О.Ф. [14]	Кредиторська заборгованість є різновидом комерційного кредиту, який виступає важливим фактором стабілізації фінансового стану підприємства.	Різновид комерційного кредиту
Хохлов М.П. [15]	Позичені підприємством в інших юридичних і фізичних осіб грошові кошти, оцінені в гривнях, щодо яких у підприємства існують зобов'язання погашення у певний строк.	Кошти взяті в позику
Цал-Цалко Ю.С. [16]	Кредиторська заборгованість – це залучення активів у господарську діяльність підприємства за рахунок тимчасово безоплатного одержання майна інших суб'єктів господарювання.	Залучення активів за рахунок тимчасово безоплатного держання майна інших суб'єктів господарювання
Іванілов О.С. [17]	Кредиторська заборгованість означає використання коштів, які не належать підприємству.	Використання коштів, які не належать підприємству
Крамаренко Г.О. та Чорна О.Є. [18]	Наслідок невчасного виконання підприємством своїх платіжних зобов'язань за розрахунками за продукцію, роботи, послуги; з оплати праці; за розрахунками з бюджетом; з іншими кредиторами тощо.	Невчасне виконання підприємством своїх платіжних зобов'язань

Таким чином, сучасні науковці розглядають кредиторську заборгованість як тимчасово залучені суб'єктом у власне користування грошові кошти, правовідносини між сторонами, які мають документальне підтвердження, різновид комерційного кредиту, кошти взяті в позику, використання коштів, які не належать підприємству.

Ткаченко Н.М. стверджує, що кредиторська заборгованість, це тимчасово залучені суб'єктом у власне користування грошові кошти, що підлягають поверненню юридичній або фізичній особі.

Томчук О.Ф. вважає, що кредиторська заборгованість є різновидом комерційного кредиту та додає, що дана заборгованість є фактором стабілізації фінансового стану підприємства.

Дублей В.В. та Гуменюк М.М. досліджуючи різні підходи до трактування даних понять, дійшли висновку, що зобов'язання – це правовідносини між сторонами, що мають документальне підтвердження та за яких одна сторона зобов'язується вчинити певну дію або утриматися від такої на користь іншого суб'єкта, а інший суб'єкт має право вимагати від боржника виконання його обов'язку [13]. Хохлов М.П. вважає, що кредиторська заборгованість це кошти взяті в позику. Іванілов О.С. має схожу думку і вважає, що це кошти які використовує підприємство, проте вони йому не належать.

Проте Цал-Цалко Ю.С. визначає кредиторську заборгованість, як тимчасово залучені активи в господарську діяльність підприємства.

Враховуючи проаналізовані визначення дебіторської і кредиторської заборгованості та специфіку їх відображення в бухгалтерському обліку і фінансовій звітності, а саме за умови їх достовірної оцінки, наявності підтверджувальних документів тощо, правомірно визначити особливості формування дебіторської та кредиторської заборгованостей у таблиці 1.3.

Таблиця 1.3

Особливості формування дебіторської та кредиторської заборгованості

Особливості формування	
1	2
Дебіторська заборгованість	Кредиторська заборгованість
1) вона охоплює всі розрахунки підприємства з покупцями та постачальниками і є обов'язковою умовою для кредиторської заборгованості;	1) здатна «впроваджувати» певні види економічних відносин, оскільки його формування зазвичай вигідно для одних підприємств і невигідно для інших;
2) це дещо незалежний явище, адже грошові претензії на стягнення заборгованості можна пред'явити третій стороні;	2) кредиторська заборгованість замінює власний капітал підприємства;

Продовження табл. 1.3

3) тривалість її існування не відповідає тривалості кредиторської заборгованості;	3) має можливість «витіснити» з господарського обороту банківські кредити (через низьку вартість кредиторської заборгованості);
4) часто відображає перехід від оборотних коштів від виробництва у сферу обігу.	4) характеризується швидким розповсюдженням від підприємства до підприємства низки взаємопов'язаних платежів, які потребують взаємної компенсації;
	5) може змінювати безготівкові платежі та змінювати способи оплати;
	6) існує «зв'язок» між оборотними коштами та несплатою оборотних коштів та запасів підприємства. Таким чином, кредиторська заборгованість до впливу на спад виробництва позитивно впливає на скорочення оборотних коштів та запасів. Загалом, частина кредиторської заборгованості в певний період може послабити фінансово-кредитну систему країни.

Таким чином, відрізняючись економічним змістом, особливостями формування дебіторська і кредиторська заборгованість є взаємопов'язаними.

Важливо відзначити, що співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованість є ознакою фінансової стійкості підприємства та ефективності його фінансової діяльності. Дебіторська та кредиторська заборгованість є найважливішими частинами балансу підприємства. При цьому на фінансовий стан підприємства впливають розміри балансових залишків дебіторської та кредиторської заборгованості та строк погашення кожної з них. Балансові залишки дебіторської та кредиторської заборгованості мають можливість виступати лише як відправна точка у вивченні впливу розрахунків з дебіторами та кредиторами на фінансовий стан підприємства. Перевищення дебіторської заборгованості над кредиторською заборгованістю може вплинути на збільшення коефіцієнта загальної ліквідності. Зазначене може охарактеризувати більш швидке обертання кредиторської заборгованості порівняно з оборотністю дебіторської. У даному випадку заборгованість

дебіторів протягом певного часу буде конвертуватися в готівку повільніше, ніж необхідно підприємству для своєчасного погашення заборгованості перед кредиторами. Тому готівка в обігу буде дефіцитом, та призведе до необхідності залучення додаткових джерел фінансування. Залучені кошти можуть бути представлені як прострочена кредиторська заборгованість, так і банківський кредит.

Таким чином, співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості має вплив на фінансовий стан підприємства. Адже в збалансованому балансі відношення дебіторської заборгованості до кредиторської заборгованості має дорівнювати значенню 1. Це буде свідчити, що підприємство здатне кредитувати покупців за рахунок постачальників. Проте найчастіше у балансі спостерігається перевищення дебіторської заборгованості над кредиторською, тому в даному випадку підприємство надає своїм покупцям безкоштовний кредит у розмірі, який перевищує кошти надані у вигляді відстрочених платежів комерційним кредиторам. Також в балансі може спостерігатися перевищення кредиторської заборгованості над дебіторською, в даному випадку спостерігається фінансування своїх запасів та відстрочення платежів за рахунок неплатежів некомерційним кредиторам.

Враховуючи той факт, що підприємство має багато грошових коштів, воно може створити навмисно великий залишок активів, оскільки хоче скористатися знижками для прискорення розрахунків з постачальниками, що дозволяє їм компенсувати упущену вигоду, не використовуючи безкоштовний кредит.

Узагальнений взаємозв'язок дебіторської і кредиторської заборгованості з фінансовим станом представлений у таблиці 1.4.

Таким чином, можна дійти до висновку, що дебіторська і кредиторська заборгованість є дуже важливою у діяльності будь-якого підприємства, оскільки порушення нормального циклу формування та повернення може призвести до розвитку дефолтної кризи в економіці країни.

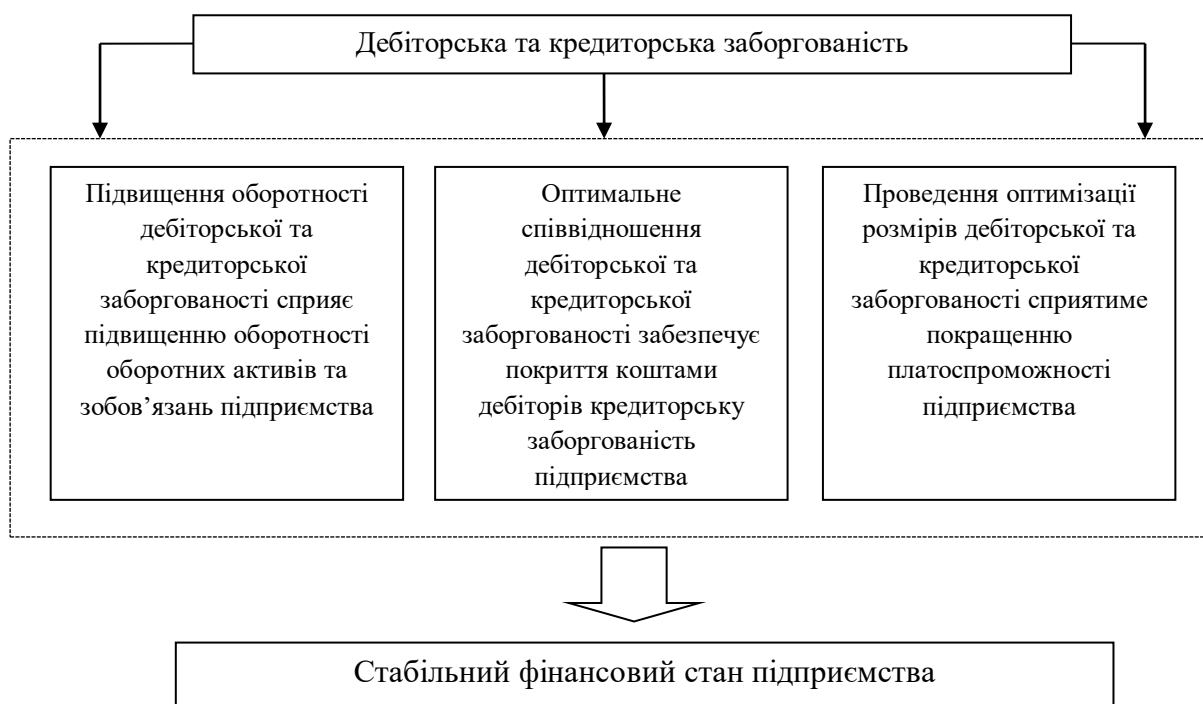

Рис. 1.1. Взаємозв'язок дебіторської і кредиторської заборгованості з фінансовим станом підприємства.

Враховуючи вищезазначене, зокрема значення дебіторської і кредиторської заборгованості у стабілізації фінансового стану суб'єкта господарювання, доцільно вивчити фактори, що впливають на їх величину.

1.2. Фактори впливу на дебіторську та кредиторську заборгованість підприємства

Для ефективного управління дебіторською та кредиторською заборгованістю керівництву підприємства потрібно розуміти характер дії факторів, які впливають на появу та наявність заборгованості, тому найефективніші методи управління мають бути спрямованими усунути або зменшити дію факторів для запобігання чи мінімізації зменшення негативного впливу заборгованості на фінансовий стан підприємства. Тому керівництву підприємства потрібно визначити фактори впливу на заборгованість та фактори, які на них не мають впливу.

На основі дослідження підходів науковців до класифікації факторів впливу на дебіторську і кредиторську заборгованість, було здійснено їх систематизацію (табл. 1.4).

Таблиця 1.4

Аналіз наукових підходів класифікації факторів впливу на дебіторську і кредиторську заборгованість підприємства

Види факторів	Автори			
	Лігоненко Л. О., Нашкерська М. М., Черненко Л. В.	Таратута Л. В.	Дубровська Є. В.	Ковальова Л. М.
Внутрішні	+		+	
Зовнішні	+	+	+	+
Економічні, соціальні, політичні			+	
Кількісні, галузеві				+

Так, Лігоненко Л.О., Нашкерська М.М., Черненко Л.В. виділяють зовнішні фактори, до яких відносять стан економіки в країні та економічну політику уряду; податкову систему в державі; стан розрахунків у країні; рівень інфляції; збалансованість грошової та товарної маси, розвиток кредитних відносин та ефективність грошово-кредитної політики НБУ; вид продукції; обсяг ринку та рівень його насиченості [22].

Деякі автори, зокрема Таратута Л.В., об'єднують зовнішні фактори у три групи: ефективність грошово-кредитної політики центрального банку, кредитна політика банків та інших фінансових установ, рівень конкурентоспроможності галузі. Внутрішні фактори об'єднує також у три групи: кредитна політика підприємства, стратегія та план розвитку підприємства, професіоналізм фінансового менеджера [22].

Дубровська Є.В. поділяє зовнішні фактори впливу на величину дебіторської заборгованості на економічні, соціальні та політичні. Внутрішні фактори поділяє на прямі та непрямі [23].

Ковальова Л.М. поділяє фактори кредиторської заборгованості на три групи: зовнішні, кількісні та галузеві. Кульмін О.Є., Волович О.Б. [24]

розподіляють фактори на три групи: макросередовища, мезорівня та мікрорівня.

Розглядаючи фактори, що впливають на дебіторську та кредиторську заборгованість, необхідно враховувати, що є об'єктом їх впливу. Серед науковців немає єдиної думки щодо впливу факторів на заборгованість боргу, адже деякі з них досліджують фактори які безпосередньо впливають на формування дебіторської та кредиторської заборгованості, а інші досліджують фактори які впливають на величину та структуру дебіторської та кредиторської заборгованості.

Лігоненко Л.О. вважає, що крім факторів які мають вплив на формування дебіторської та кредиторської заборгованості, також є фактори які обумовлюють погашення заборгованості. Це, зокрема, використання інструментів досудового врегулювання, стягнення заборгованості в суді або відкриття провадження у справі про банкрутство, професіональність управління дебіторською та кредиторською заборгованістю та організація контролю за її погашенням [24].

За сучасних умов для підприємства практично неможливо повністю уникнути заборгованості. З метою мінімізації негативного впливу на фінансовий та майновий стан підприємства розмір боргу необхідно утримувати на певному допустимому (оптимальному) рівні, на який впливають певні фактори.

Узагальнюючи підходи науковців до систематизації факторів дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства, доцільно виділити фактори макросередовища, мезосередовища та мікросередовища, які впливають на розмір, структуру та терміни погашення заборгованості, а також виникнення ризику їх непогашення.

Фактори макросередовища підприємства об'єднуються у дві групи – економічні та політико-правові фактори. До економічних факторів належать стан економіки країни, інфляція, зростання кредитних відносин і кон'юнктури на кредитному ринку, збалансованість товарної та грошової маси, обсяг

товарного ринку підприємства та рівень його насиченості. Політичні та правові фактори об'єднали в одну групу. По-перше, нормативно-правові та політичні фактори щільно взаємопов'язані та залежні між собою; по-друге, це комплекс факторів практично не піддається кількісному вираженню. До політико-правових факторів відносять стан податкової системи та форми податкової політики, державне регулювання заробітної плати, розподіл доходів та дивіденди, ефективність діяльності державних установ (ДПС, Держмитслужби та інші), державна політика щодо розвитку галузі тощо. Детально фактори макросередовища наведені на рисунку 1.2.

Рис. 1.2. Класифікація факторів макросередовища, які впливають на дебіторську та кредиторську заборгованість підприємства [24]

Фактори мезосередовища підприємства поділяються на три групи – фактори, що стосуються відносин із покупцями, постачальниками та засновниками підприємства. Саме ці фактори в першу чергу впливають на дебіторську та кредиторську заборгованість за товари, роботи та послуги. Систему факторів мезосередовища наведено на рисунку 1.3.

Рис. 1.3. Класифікація факторів мезосередовища, які впливають на дебіторську та кредиторську заборгованість підприємства [24]

Фактори мікросередовища підприємства поділяються на п'ять груп – фінансові та майнові фактори, фактори маркетингу, виробничі фактори, кадрові фактори та фактори менеджменту. Ці фактори знаходяться під повним

контролем керівництва підприємства, тому вони можуть контролювати свій вплив самостійно. Фактори мікросередовища наведені на рисунку 1.4.

Рис. 1.4. Класифікація факторів мікросередовища, які впливають на дебіторську та кредиторську заборгованість підприємства [24]

Вивчаючи фактори, що впливають на дебіторську та кредиторську заборгованість, необхідно брати до уваги, що саме є об'єктом їхнього впливу. З приводу цього серед вчених існує розбіжність щодо факторів впливу на дебіторську та кредиторську заборгованість. З проведеного дослідження видно, що деякі науковці вивчають вплив факторів на формування дебіторської та кредиторської заборгованостей, інші науковці розглядають вплив факторів на величину та структуру заборгованостей. Зокрема, це повернення заборгованості за рахунок проведення суду або через порушення справи в стані банкрутства, професійні навички управління заборгованістю та регулювання контролю її погашення.

Таким чином, до основних об'єктів впливу факторів дебіторської та кредиторської заборгованості можна віднести [24]:

- розмір та структура оптимального рівня дебіторської та кредиторської заборгованості;
- виникнення (утворення) дебіторської та кредиторської заборгованості;
- розмір та структура фактичного рівня дебіторської та кредиторської заборгованості;
- стан (наявність, непогашення) дебіторської та кредиторської заборгованості.

Головним фактором погашення дебіторської та кредиторської заборгованості є умови економіко-правових відносин між підприємства з такою самою заборгованістю – умови договору (для заборгованості за товари, роботи та послуги) та законодавчо та нормативні документи (для заборгованість з податків та внесків на соціальне страхування тощо).

На основі дослідження системи факторів, які впливають на формування дебіторської та кредиторської заборгованості, виявлено поділ факторів на три групи: фактори макросередовища, мезосередовища та мікросередовища. Серед факторів групи макросередовища провідну роль відіграють економічні фактори, адже їхній вплив можна оцінити кількісно. Серед факторів групи

мікросередовища кожна група відіграє вагому роль для підприємства, адже ці фактори знаходять повністю під контролем керівництва підприємства, тому їхній вплив регулюється ним. Фактори мезосередовища можуть бути частково контрольовані керівництвом підприємства, поділяються на три групи – фактори, пов’язані з відносинами з покупцями підприємства, постачальниками та його засновниками.

Враховуючи величезну кількість факторів, які впливають на дебіторську та кредиторську заборгованість необхідно розуміти, які з них мають вагомий вплив на обсяги та структуру. З цією метою необхідним є вивчення методичних підходів до аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості.

1.3. Методичні підходи до аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства

В умовах посилення внутрішніх і зовнішніх викликів та загроз проблема забезпечення стійкості та стабільності функціонування суб’єктів господарювання набуває актуальності. Одним зі складових елементів системи забезпечення фінансової стійкості є збалансованість розмірів дебіторської та кредиторської заборгованості, оптимізація їх розмірів [46]. Тому важливість визначення послідовності проведення їх аналізу є беззаперечною.

Один з найважчих і найсуперечливіших питань є методика проведення фінансового аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства. Важливість цього аналізу особливо збільшується під час інфляції.

У процесі аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості рекомендується дослідити загальну суму заборгованості, її структуру як в розрізі видів дебіторської і кредиторської заборгованості, так і за термінами виникнення та погашення заборгованості. Наприкінці звітної періоду аналізується сума заборгованості, розподіл здійснюється за часом виникнення до одного місяця, від одного до трьох місяців, від трьох місяців до шести, від

шести місяців до одного року, та більше одного року. Даний аналіз проводиться відповідно до внутрішнього звіту підприємства, використовується в управлінських цілях і дозволяє своєчасно вжити заходів щодо ліквідації простроченої заборгованості. Проте стан заборгованості підприємства є важливим для зовнішніх користувачів інформації, оскільки він характеризує фінансову стійкість підприємства.

На основі дослідження та узагальнення наукових підходів правомірно відмітити, що аналіз дебіторської та кредиторської заборгованостей має здійснюватися відповідно до сукупності відповідних правил, методів, способів та певної послідовності його виконання. Ці компоненти разом формують методика проведення аналізу (рис. 1.5).

Рис. 1.5. Методика аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства [25]

Головною метою проведення аналізу дебіторської та кредиторської заборгованостей підприємства є визначення повноти та своєчасності здійснення операцій із дебіторами та кредиторами, виявлення факторів, що впливають на їх обсяги та прийняття управлінських рішень, спрямованих на зниження ризику неповернення боргів та підвищення фінансової стійкості підприємства в цілому.

Згідно із представленою методикою аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості на першому етапі відбувається визначення об'єктів аналізу, постановка завдань та вибір методів аналізу, серед яких найпоширенішими є: методи порівняння та групування, балансовий метод, методи детермінованого та стохастичного аналізу, графічний метод.

Постановка завдань аналізу полягає в наступних діях:

- збір та обробка даних, які показують кредитну історію дебіторів підприємства, визначення основних умов кредитування та способів погашення кредиту кожному позичальнику;
- визначення частки дебіторської заборгованості в межах оборотних активів;
- аналіз структури та змін в динаміці дебіторської та кредиторської заборгованості;
- контроль за термінами погашення заборгованості;
- розрахунок та оцінка динаміки змін показників заборгованості та визначення їхнього впливу на фінансове становище підприємства;
- зіставлення обсягів та тривалості обороту дебіторської та кредиторської заборгованості;
- розроблення заходів для оптимізації обсягу дебіторської та кредиторської заборгованості.

Другий етап передбачає збір та систематизацію інформації про дебіторську та кредиторську заборгованість підприємства на підставі первинних документів, облікових реєстрів та фінансової звітності.

На третьому етапі, у процесі безпосереднього аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості рекомендується дослідити:

- горизонтальний та вертикальний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованостей (оцінюється склад, структура та динаміка усіх видів заборгованостей);
- проводиться аналіз показників, які характеризують стан дебіторської та кредиторської заборгованості (відносять коефіцієнти оборотності, періоди погашення заборгованості);
- аналіз банківського кредиту та внутрішньо кредиторської заборгованості.

На четвертому етапі аналізу дебіторської та кредиторської заборгованостей результати досліджень необхідно узагальнити та систематизувати, сформулювати відповідні висновки щодо їх стану на підприємстві [26].

П'ятий етап передбачає прийняття управлінських рішень щодо оптимізації обсягів та структури дебіторської і кредиторської заборгованості, зменшення їх накопичення.

Розроблено велику кількість методик аналізу дебіторської заборгованості з різними рівнями критеріїв оцінки. Бутинець Ф.Ф. пропонує аналізувати заборгованість з урахуванням таких параметрів: час обігу дебіторської заборгованості, структура боржників за різними ознаками, схеми нагляду та принципи утримання сумнівних боргів та система анти сумнівних боргів [26].

Слав'юк Р.А. пропонує аналізувати кредиторську заборгованість на основі наступних етапів.

1. Перш за все, потрібно вивчити динаміку загальної суми кредиторської заборгованості, визначити частку заборгованості у загальному обсязі капіталу, а потім провести співвідношення з довгостроковими зобов'язаннями.

2. Після цього розглядається склад кредиторської заборгованості з точки зору трьох ознак: банківські, комерційні та внутрішні позики.

3. Наступний етап полягає в проведенні аналізу використання банківського кредиту.

4. Наступним кроком є аналіз внутрішньої кредиторської заборгованості, визначення складу та оборотності.

5. Останній крок – аналіз податкової заборгованості та обов'язкових платежів.

Також необхідно провести внутрішній аналіз короткострокової заборгованості, на основі даних аналітичного обліку розрахунків з постачальниками, отриманих банківських кредитів та розрахунків з іншими кредиторами. Для даного аналізу використовуються дані III розділу пасиву балансу. В процесі даного аналізу встановлюються частки окремих статей в загальній сумі кредиторської заборгованості.

Для забезпечення стабільного фінансового стану підприємству необхідно розробити ефективну систему контролю руху та своєчасної сплати дебіторської та кредиторської заборгованості. Це вимагає здійснення регулярного аналізу (моніторингу) активу.

Фінансовий аналіз безпосередньо пов'язаний з бухгалтерським обліком, який базується на основі дотриманні правил оплати за договорами купівлі-продажу, субпідряду на виконання робіт. На цій стадії проводять аналіз дебіторської та кредиторської заборгованостей. Аналіз показників дебіторської заборгованості наведена у таблиці 1.6, потрібно відзначити, що під час розрахунку середньої дебіторської заборгованості показники вибираються з фінансової звітності протягом декількох періодів.

Таблиця 1.6

Аналіз показників дебіторської заборгованості підприємства [27]

Показники	Алгоритм розрахунку	Джерело інформації фінансової звітності	Напрямок позитивних змін
1	2	3	4
Коефіцієнт обігових коштів	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	Ф. № 2, р.2000	Збільшення
	Обігові кошти	Ф. № 1, р.1165	
Коефіцієнт обігу дебіторської заборгованості	Чистий дохід від реалізації	Ф. № 2, р.2000	Збільшення
	Середня дебіторська заборгованість	Ф. № 1, (р.1125 + р.1130 + р.1135 + р.1155)/2	
Частка дебіторської заборгованості в загальному обсязі поточних активів	Дебіторська заборгованість	Ф. № 1, р.1125 + р.1130 + р.1135 + р.1155	Зменшення
	Поточні активи	Ф. № 1, р.1195	
Період погашення дебіторської заборгованості	360 / коефіцієнт обігу дебіторської заборгованості		Зменшення

Оскільки дебіторська заборгованість має негативний вплив на оборотні кошти та підприємство, тому спробують будь-яким способом усунути дану проблему, одним із компенсійних заходів негативного впливу вважається збільшення кредиторської заборгованості, іншими словами підприємство під час виробництва перестає розраховуватися за своїми зобов'язаннями. Тому злягоджено слід провести дослідження кредиторської заборгованості. Аналіз показників кредиторської заборгованості наведений в таблиці 1.7.

Аналіз кредиторської та дебіторської заборгованості вчасно дозволяє оцінити ефективність кредитної політики та надання знижок покупцям, визначає кроки, які необхідно здійснити для погашення боргів, а також дозволяє прогнозувати майбутні надходження підприємства.

Таблиця 1.7

Аналіз показників кредиторської заборгованості підприємства [27]

Показники	Алгоритм розрахунку	Джерело інформації фінансової звітності	Напрямок позитивних змін
1	2	3	4
Частка кредиторської заборгованості в обсязі поточних зобов'язань	Кредиторська заборгованість	Ф. № 2, р.2000	Зменшення
	Поточні зобов'язання	Ф. № 1, р.1695	
Коефіцієнт обігу кредиторської заборгованості	Чиста виручка від реалізації	Ф. № 2, р.2000	Зменшення
	Середня короткострокова кредиторська заборгованість	Ф. № 1, (р.1615 + р.1615 + р.1620 + р.1621 + р.1625 + р.1630)/2	
Співвідношення короткострокової дебіторської та кредиторської заборгованості	Дебіторська заборгованість	Ф. № 1, р.1125 + р.1130 + р.1135 + р.1140 + р.1145 + р.1155	Рекомендоване значення 1
	Кредиторська заборгованість	Ф. № 1, р.1615 + р.1615 + р.1620 + р.1621 + р.1625 + р.1630	
Період погашення кредиторської заборгованості	360 / коефіцієнт обігу кредиторської заборгованості		Зменшення, без шкоди процесу виробництва

На практиці при аналізі дебіторської та кредиторської заборгованості важливо стежити за співвідношенням дебіторської та кредиторської заборгованості. Значні надлишки дебіторської заборгованості над кредиторською заборгованістю або навпаки ставлять під загрозу фінансову стійкість підприємства та вимагають для залучення додаткові джерела фінансування.

Слід проаналізувати ліквідність дебіторської та кредиторської заборгованостей підприємства з урахуванням умов платежу, що дозволить розробити ефективні напрямки кредитної та інкасаційної політики підприємства.

Проблеми, які виникають у зв'язку із заборгованістю спонукають підприємства змінювати підходи до виконання платежів за реалізацію своєї продукції (товарів, робіт та послуг). Будь-яка затримка платежу в умовах

інфляції призводить до того, що виробник отримує лише частку від ціни реалізованої продукції. У результаті підприємству іноді вигідніше зробити знижку на реалізовану продукцію при умові швидкої сплати рахунку, ніж втратити більшу суму через інфляцію.

Аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості надає перспективу оптимізувати обсяги та структуру заборгованостей, зменшити накопичення заборгованостей, розробити заходи щодо зменшення впливу факторів та критеріїв інфляції, на підставі яких можна оцінити дебіторів та кредиторів, а також розглянути умови кредитування.

Кожен із компонентів дебіторської заборгованості має свою ліквідність. Тому, оцінюючи фінансовий стан підприємства, підприємство повинно ретельно проаналізувати, хто повинен платити, а хто може повернути гроші найближчим часом підприємству. Найбільш ліквідним для оформлення податкового кредиту вважається стаття «Розрахунки з бюджетом». Саме на цю суму зменшуються податкові зобов'язання підприємства, але «розрахунки з бюджетом» при розрахунку грошових доходів підприємства не враховуються. Векселі до отримання не часто з'являються у звітах, але, за словами вченого Слав'юк Р.А. вони більш ліквідні, ніж активи, які зазначені у статті «Розрахунки за товари, роботи та послуги». Це може бути пов'язано із заставою чи переданням в рахунок сплати зобов'язань. Однак на практиці ризик невиконання векселів вищий за ризик несплати інших зобов'язань. Адже ліквідність різних речей може значно відрізнятися від однієї до іншої, остаточні результати слід виводити лише після проведення результатів та їх обробки.

Таким чином, основною метою розглянутих методичних підходів є виявлення негативних тенденцій у фінансовому становищі підприємства з метою оптимізації дебіторської та кредиторської заборгованості.

Отже, в результаті проведення дослідження наукових джерел було визначено економічну сутність дебіторської та кредиторської заборгованості. Зокрема, основною характеристикою дебіторської заборгованості є сума боргів, які має отримати підприємство в результаті своєї діяльності. Кредиторської заборгованості – сума коштів, які підприємство залучає на певний термін для власного користування з подальшим поверненням кредитору. Обґрунтовано значення розмірів та структури дебіторської та кредиторської заборгованості для забезпечення фінансового стану.

Основними факторами впливу на дебіторську та кредиторську заборгованість враховуючи наявність на сьогоднішній день різних класифікаційних ознак, визначено фактори – зовнішні та внутрішні, економічні, соціальні, політичні, кількісні та галузеві. При цьому існують фактор на які підприємство може впливати або значного впливу немає, тому при оптимізації розмірів дебіторської та кредиторської заборгованості потрібно враховувати фактори мікросередовища, мезосередовища та мікросередовища.

Оскільки, основою для оптимізації структури дебіторської та кредиторської заборгованості є проведення їх аналізу, тому в роботі було досліджено основні методичні підходи.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ АТ «ПОЛТАВАОБЛЕНЕРГО»

2.1. Оцінювання фінансово-економічної діяльності АТ «Полтаваобленерго»

Одним із монополістів на території Полтавської області є АТ «Полтаваобленерго». Товариство працює в галузі енергетики, а саме займається розподілом електричної енергії.

Товариство є правонаступником державної акціонерної енергопостачальної компанії «Полтаваобленерго», заснованої у формі відкритого акціонерного товариства відповідно до наказу Міністерства енергетики та електрифікації України від 28 липня 1995 року № 132, шляхом перетворення державного енергопостачального підприємства у державну акціонерну енергопостачальну компанію «Полтаваобленерго» відповідно до Указу Президента України № 282/95 від 04 квітня 1995 року «Про структурну перебудову в електроенергетичному комплексі України» [28].

На момент заснування підприємства його одним засновником була держава, а саме Міністерство енергетики України. В той час коли Статут підприємства був офіційно зареєстрований і на його основі було визначено, що акціонерами підприємства є фізичні та юридичні особи, які володіють акціями підприємства у процесі приватизації та в інших випадках, які передбачені законодавством.

У складі підприємства – 29 філій з центральним офісом у місті Полтава: Великокохнівська, Гадяцька, Глобинська, Диканська, Зінківська, Карлівська, Кобеляцька, Козельщинська, Комсомольська, Котелевська, Красногорівська, Кременчуцька, Лохвицька, Лубенська, Машівська, Миргородська, Новосанжарська, Оржицька, Пирятинська, Полтавська філія міських електромереж, Полтавська філія районних електромереж, Решетилівська,

Семенівська, Хорольська, Чорнухівська, Чутівська, Шищацька, Кременчуцька ТЕЦ [29].

Структура АТ «Полтаваобленерго» складається з виробничих служб, цехів та відділів поділених за напрямками роботи:

- підрозділи з дистрибуції;
- підрозділи з розподілу електроенергії;
- сервісний центр обслуговування клієнтів;
- підрозділи з капітального будівництва та інвестицій;
- підрозділи з забезпечення діяльності;
- підрозділи з захисту активів;
- підрозділи по роботі з персоналом;
- підрозділи з охорони праці;
- підрозділи з правової роботи;
- підрозділи з інформаційних технологій;
- фінансові підрозділи [29].

Вищим органом АТ «Полтаваобленерго» є загальні збори акціонерів. Керівними органами є Наглядова рада, Правління Товариства та Ревізійна комісія [29].

Управління АТ «Полтаваобленерго» забезпечує відповідний управлінський персонал, організаційна структура якого представлена в додатку Г.

Метою діяльності підприємства є задоволення потреб ринку в продукції, роботах і послугах підприємства, розширення сфери діяльності, підвищення його конкурентоспроможності, ефективне управління майном підприємства, отримання прибутку та його використання для подальшого розвитку підприємства.

Підприємство здійснює будь-яку фінансово-господарську діяльність, передбачену законодавством України у відповідній сфері діяльності.

Головною діяльністю АТ «Полтаваобленерго» є розподіл електричної енергії. Проте підприємство щороку розширює перелік своєї діяльності, тому проаналізувавши Статут підприємства можна зазначити наступні види діяльності підприємства:

- вироблення теплової енергії на теплових електростанціях;
- транспортування теплової енергії, транспортування основними та розподільчими системами опалення;
- розвиток електромереж по регіонах та за його межами;
- ремонт та обслуговування електросистем;
- виробництво, ремонт і технічне обслуговування засобів вимірювання та контролю;
- контроль за виконання споживачами електроенергії згідно чинного законодавства та проведення моніторингу технічного стану споживчих електроприладів та споживчих матеріалів;
- виконання проектно-будівельних робіт;
- надання транспортних послуг;
- виконання ремонтних та технічних робіт по обслуговуванню електрообладнання;
- здійснення землеустрою відповідно до діючого законодавства України, а саме: розробка технічної документації для складання державних актів на право приватної власності на землю та права тимчасового користування землею;
- проведення навчання з метою підвищення професійного рівня та підвищення кваліфікації робітників;
- організація роботи з техніки безпеки, впровадження надійних методів роботи під час виробничо-господарської діяльності на підприємстві;
- випуск, купівля та продаж цінних паперів.

Деякі з вищенаведених видів діяльності потребують спеціального дозволу для її проведення, тому підприємство лише після отримання відповідного дозволу має право займатися відповідною діяльністю.

Підприємство у процесі господарської діяльності встановлює вільні ціни, проте дотримується державних фіксованих цін відповідно до вимог законодавства.

Відносини між підприємством та іншими юридичними та фізичними особами в усіх видах діяльності здійснюються на підставі договорів.

АТ «Полтаваобленерго» є єдиним засновником ТОВ «Полтаваенергозбут» та ТОВ «Кременчуцька ТЕЦ», проте в червні 2020 року підприємство розділило статутний капітал даних підприємств між собою та вони почали функціонувати як окремі підприємства. На основі цього підприємство втратило контроль над своїми дочірніми підприємствами. Проте на даний час саме ці підприємства є головними контрагентами АТ «Полтаваобленерго».

На базі підприємства створений власний Кол-центр. Фахівці Кол-центру консультують споживачів у всьому спектрі їхніх відносини з енергорозподільною компанією. Працівники Кол-центру обслуговують споживачів, приймають та опрацьовують заяви споживачів, надають відповідні поради, здійснюють оформлення документів, координують роботу інших спецслужб здійснювати моніторинг виконання угод про приєднання та надання послуг підприємства.

Результати фінансово-економічної діяльності підприємства безпосередньо впливають на рівень його фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності. Методика розрахунку даних показників наведена в додатку Д. Результати оцінювання фінансової стійкості представлені у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Основні показники фінансової стійкості АТ «Полтаваобленерго»
за 2018–2020 рр., грн./грн.

№ п/п	Показник	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Відхилення	
					2019-2018	2020-2019
1	2	3	4	5	6	7
1	Коефіцієнт фінансової стійкості	0,48	0,49	0,63	0,01	0,14
2	Коефіцієнт автономії	0,48	0,49	0,63	0,01	0,14
3	Коефіцієнт фінансової залежності	2,09	2,05	1,60	-0,04	-0,45
4	Коефіцієнт фінансового ризику	1,09	1,05	0,60	-0,04	-0,45
5	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	-0,13	-0,51	-0,18	-0,38	0,33
6	Коефіцієнт покриття запасів	-1,47	-5,24	-6,43	-3,77	-1,20
7	Коефіцієнт загальної заборгованості	1,09	1,05	0,59	-0,04	-0,45
8	Коефіцієнт співвідношення власного і залученого капіталу	0,92	0,95	1,67	0,03	0,72

Аналізуючи основні показники фінансової стійкості підприємства, виявлено, що АТ «Полтаваобленерго» не є фінансово-стійке. Адже більшість показників мають значення нижче нормативного, а деякі взагалі від'ємні. Це коефіцієнти маневреності власного капіталу та покриття запасів.

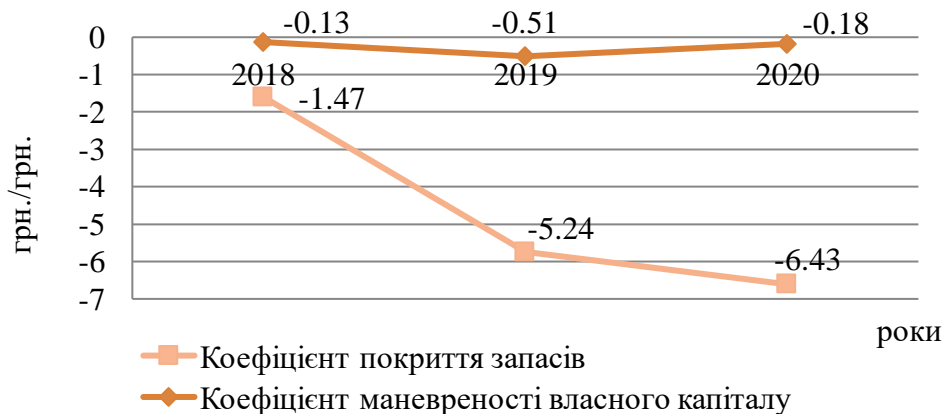

Рис. 2.1. Динаміка показників фінансової стійкості АТ «Полтаваобленерго» у 2018–2020 рр., грн./грн.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу показав, що на підприємстві зменшується можливість вільно маневрувати власними коштами, тому це

негативно впливає на фінансовий стан підприємства. Показник покриття запасів свідчить, що на підприємстві не достатньо нормальних джерел для підтримки виробничого та збутового процесу, адже протягом досліджуваного періоду на підприємстві стрімко знизилися запаси.

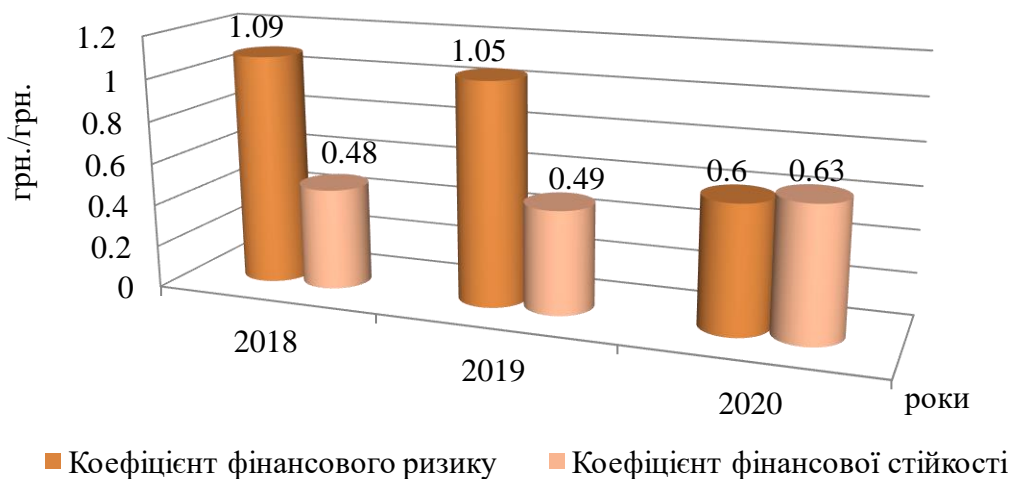

Рис. 2.2. Динаміка показників фінансової стійкості АТ «Полтаваобленерго» у 2018–2020 рр., грн./грн.

За допомогою коефіцієнта фінансового ризику виявлено, що на підприємстві зростає залежність від зовнішніх кредиторів, і тому знижується фінансова стійкість, що негативно впливає на підприємство. Проте аналізуючи коефіцієнт фінансової стійкості спостерігається тенденція до збільшення, але показники знаходять нижче нормативного значення 0,85-0,90. Це говорить неповне використання можливостей компанії, для підвищення необхідно залучати більше додаткових позикових коштів, щоб покращити виробничу та збутову діяльність.

Таким чином, на основі показників фінансової стійкості виявлено, що АТ «Полтаваобленерго» має не стійкий фінансовий стан. Тому доцільно визначити тип фінансової стійкості підприємства на основі трикомпонентного показника (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Класифікація типу фінансової стійкості підприємства
АТ «Полтаваобленерго» за 2018–2020 роки, тис. грн.

Показник	2018 рік	2019 рік	2020 рік
1	2	3	4
Загальна величина запасів	102 561	88 221	38 302
Наявність власних коштів	-1 269 765	-944 382	-804 841
Наявність власних та довгострокових позикових коштів (робочий капітал)	-1 268 625	-941 629	-801 692
Наявність загальних коштів	-1 268 625	-941 629	-801 692
Фв = В-Зп	-1 372 326	-1 032 603	-843 143
Фвд = ВД-Зп	-1 371 186	-1 029 850	-839 994
Фзк = ЗК-Зп	-1 371 186	-1 029 850	-839 994
Трикомпонентний показник фінансової стійкості $S(\Phi) = \{S1(\pm\PhiВ), S2(\pm\PhiВД), S3(\pm\PhiЗК)\}$	{0,0,0}	{0,0,0}	{0,0,0}

Розрахувавши трикомпонентний показник фінансової стійкості АТ «Полтаваобленерго» виявлено, що підприємство слід віднести до четвертого типу фінансової стійкості – кризовий фінансовий стан. Адже підприємство не здатне повністю покривати запаси власними оборотними коштами і тому підприємство постійно залучає фінансування зовнішніх кредиторів. Тому на даному етапі підприємство знаходиться на межі банкрутства.

Наступним етапом аналізу є оцінювання ліквідності та платоспроможності АТ «Полтаваобленерго». Результати оцінювання представлені в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Показники ліквідності та платоспроможності АТ «Полтаваобленерго» за 2018–2020 рр., грн./грн.

№ п/п	Показник	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Відхилення	
					2019-2018	2020-2019
1	2	3	4	5	6	7
1	Коефіцієнт ліквідності (покриття)	0,98	0,66	0,85	-0,32	0,19
2	Коефіцієнт швидкої (проміжної) ліквідності	0,68	0,30	0,58	-0,38	0,28

Продовження табл. 2.3

1	2	3	4	5	6	7
3	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,02	0,06	0,26	0,04	0,19
4	Коефіцієнт ліквідності дебіторської заборгованості	0,66	0,24	0,32	-0,42	0,08
5	Коефіцієнт загальної платоспроможності	1,92	1,95	2,67	0,03	0,72
6	Коефіцієнт відновлення платоспроможності	0,73	0,50	0,64	-0,24	0,14

Аналізуючи показники ліквідності АТ «Полтаваобленерго» виявлено, що підприємство не є ліквідним. Адже більшість з показників знаходяться нижче нормативних значень.

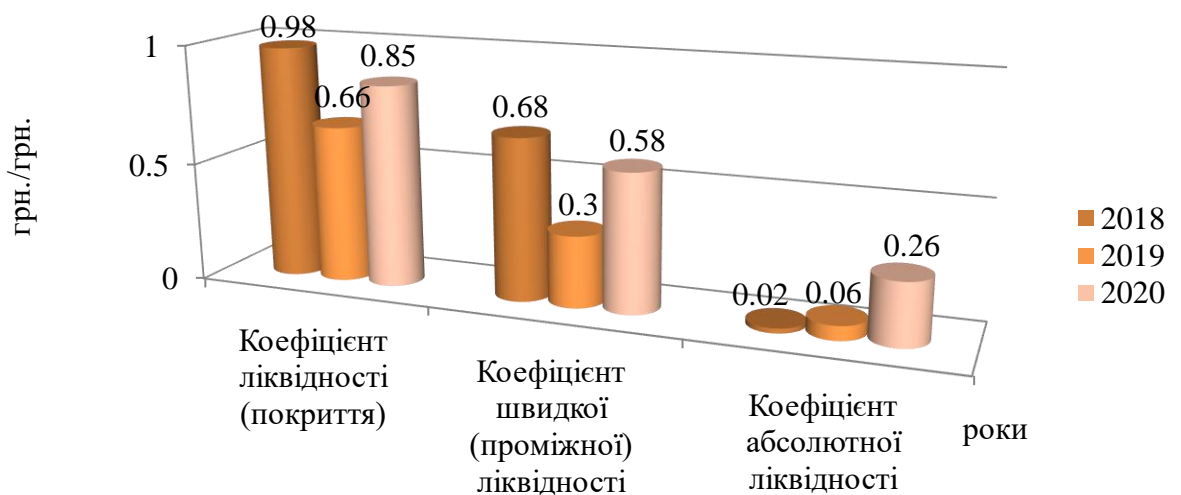

Рис. 2.3. Динаміка показників ліквідності АТ «Полтаваобленерго» у 2018–2020 рр., грн./грн.

Значення коефіцієнта швидкої (проміжної) ліквідності знаходиться нижче нормативного 1, це говорить що, підприємство не в змозі в короткі терміни погасити свої зобов'язання. Проте коефіцієнт ліквідності (покриття) знаходиться в межах нормативного 0,5–1, тому це свідчить про вчасну ліквідацію боргів, але ця ліквідація боргів буде проходити на протязі року.

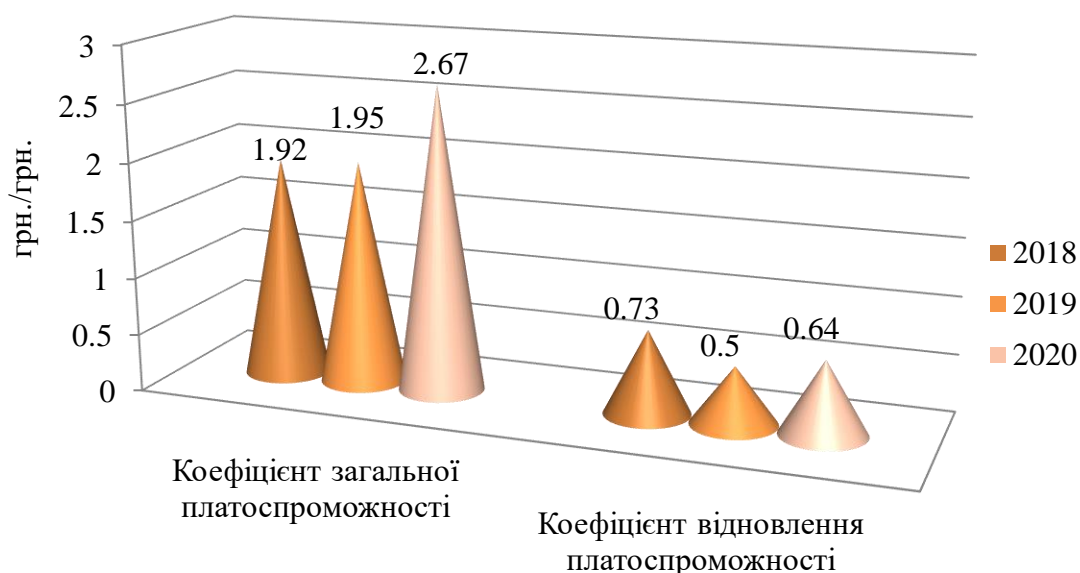

Рис. 2.4. Динаміка показників платоспроможності АТ «Полтаваобленерго» у 2018–2020 рр., грн./грн.

Аналізуючи показники платоспроможності виявлено, що підприємство є платоспроможним, але в разі її втрати, підприємство протягом наступних шести місяців не зможе відновити платоспроможність, для цього потрібно більше часу.

Аналізуючи фінансову діяльність АТ «Полтаваобленерго» потрібно детально розглянути рівень прибутковості та рентабельності підприємства, адже саме кінцевий фінансовий результат є показником ефективної діяльності підприємства.

Аналіз прибутковості та рентабельності підприємства проводиться на основі фінансової звітності АТ «Полтаваобленерго», а саме форма №1 «Баланс» та форма №2 «Звіт про фінансові результати» за 2018-2020 роки.

Аналіз формування фінансових результатів підприємства АТ «Полтаваобленерго» наведено у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Аналіз формування фінансових результатів АТ «Полтаваобленерго» за
2018–2020 рр., тис. грн.

№ п/п	Показник	Розрахунок	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Абсолютне відхилення	
						2019-2018	2020-2019
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)		7607272	2203541	2528819	-5403731	325278
2	Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)		7300936	2123579	2071163	-5177357	-52416
3	Валовий прибуток	(p1-p2)	306336	79962	457656	-226374	377694
4	Інші операційні доходи		51048	83273	121150	32225	37877
5	Сумарні операційні доходи	(p1+p4)	7658320	2286814	2649969	-5371506	363155
6	Адміністративні витрати		149866	117 443	127682	-32423	10239
7	Витрати на збут		0	0	0	0	0
8	Інші операційні витрати		148134	226240	152576	78106	-73664
9	Сумарні операційні витрати	(p2+p6+ +p7+p8)	7598936	2467262	2351421	-5131674	-115841
10	Прибуток від операційної діяльності	(p5-p9)	59384	-180448	298548	-239832	478996
11	Дохід від інвестиційної та фінансової діяльності		8468	8278	13018	-190	4740
12	Витрати від інвестиційної і фінансової діяльності		6073	118981	8464	112908	-110517
13	Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування	(p10+p11- p12)	61779	-291151	303102	-352930	594253
14	Витрати з податку на прибуток		13224	19680	38939	6456	19259
15	Чистий фінансовий результат: прибуток	(p13-p14)	75003	-271471	264163	-320026	535634
16	Інший сукупний дохід після оподаткування		0	0	181290	0	181290
17	Сукупний дохід	(p15+p16)	48555	-271471	445453	-320026	716924

За результатами проведеного аналізу формування та розподілу прибутку спостерігається нестабільна тенденція змін по всіх показниках.

Основою для формування чистого прибутку на підприємстві є чистий дохід та собівартість. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) в 2018 році становить 7 607 272 тис. грн., у 2019 році спостерігається

зменшення на 5 403 731 тис. грн. та становить 2 203 541 тис. грн., а у 2020 році показник збільшується на 325 278 тис. грн. та становить 2 528 819 тис. грн..

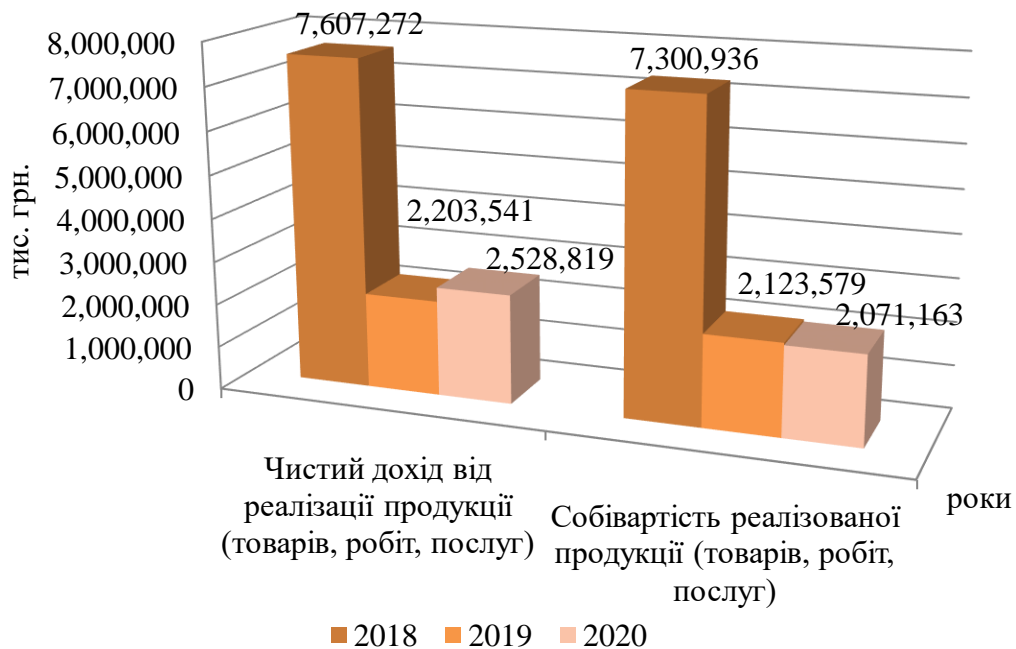

Рис. 2.5. Співвідношення чистого доходу та собівартості від реалізації продукції АТ «Полтаваобленерго» у 2018–2020 рр., тис. грн.

Аналізуючи собівартість реалізованої продукції спостерігається тенденція до зменшення протягом 2018–2020 років. У 2019 році відбувається стрімке зменшення на 5 177 357 тис. грн. та становить 2 123 579 тис. грн., у 2020 році на 52 416 тис. грн. та становить 2 071 163 тис. грн..

В цілому у 2018 році на АТ «Полтаваобленерго» спостерігається прибуткова діяльність, яка пов'язана з перевагою чистого доходу над собівартістю, також на підприємстві переважають доходи, що в свою чергу свідчить про отримання прибутку в даному році. У 2019 році спостерігається чистий збиток. Збиток пов'язаний зі стрімким збільшенням витрат на підприємстві порівняно з доходами, адже вони зростали дещо меншими темпами. У 2020 році ситуація з прибутковою діяльністю значно покращується, адже протягом року прибуток збільшився на 535 634 тис. грн..

Спостерігається значне збільшення прибутку за рахунок збільшення валового прибутку, прибутку від операційної та звичайної діяльності.

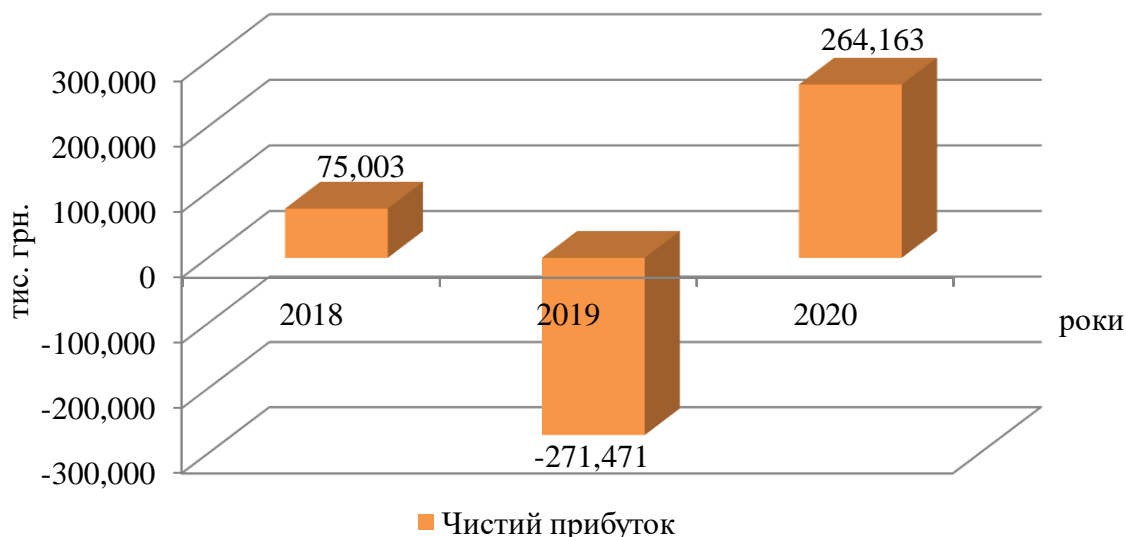

Рис. 2.6. Чистий прибуток АТ «Полтаваобленерго» у 2018–2020 рр., тис. грн.

Таким чином, можна стверджувати, що на підприємстві у 2019 році є проблеми з прибутковістю. Дана ситуація відбувається у зв'язку зі збільшенням витрат, а саме інших операційних витрат та витрат від інвестиційної та фінансової діяльності.

Наступним етапом аналізу фінансових результатів є розрахунок показників рентабельності. До основних показників відносять: рентабельність активів, рентабельність власного капіталу, валова та операційна рентабельність реалізованої продукції, чиста рентабельність, рентабельність продукції та продажу. Методика розрахунку показників рентабельності представлена у додатку Д. Результати розрахунку показників наведені у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Показники рентабельності АТ «Полтаваобленерго» за 2018–2020 рр.
грн./грн.

№ п/п	Показник	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Відхилення	
					2019-2018	2020-2019
1	2	3	4	5	6	7
1	Рентабельність активів	0,02	-0,13	0,13	-0,15	0,26
2	Рентабельність власного капіталу	0,04	-0,30	0,20	-0,34	0,50
3	Валова рентабельність реалізованої продукції	0,04	0,04	0,18	0,00	0,14
4	Операційна рентабельність реалізованої продукції	0,01	-0,08	0,12	-0,09	0,20
5	Чиста рентабельність реалізованої продукції	0,01	-0,12	0,10	-0,13	0,22
6	Рентабельність продукції	0,04	0,04	0,22	0,00	0,18
7	Рентабельність продажу	0,04	0,04	0,18	0,00	0,14

Показники рентабельності показують ефективність фінансово-господарської діяльності підприємства та показують скільки прибутку отримує підприємство на 1 грн. активів, власного капіталу, реалізованої продукції тощо.

Розрахувавши показники рентабельності АТ «Полтаваобленерго» спостерігається збільшення всіх показників у 2020 році, що свідчить про покращення рентабельності на підприємстві.

Оцінюючи показники рентабельності активів та власного капіталу, спостерігається спільна тенденція. У 2019 році показники мають від'ємні значення у зв'язку з отриманням збитку.

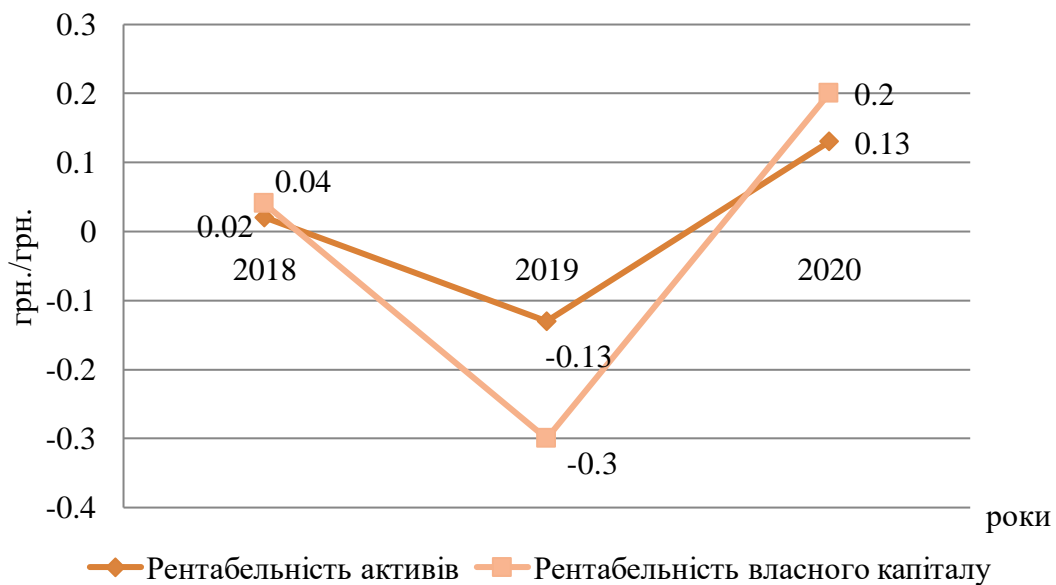

Рис. 2.7. Динаміка показників рентабельності АТ «Полтаваобленерго» за 2018–2020 рр., грн./грн.

Аналізуючи показники рентабельність продукції та продажу спостерігається спільна тенденція до збільшення, за рахунок збільшення чистого прибутку на підприємстві.

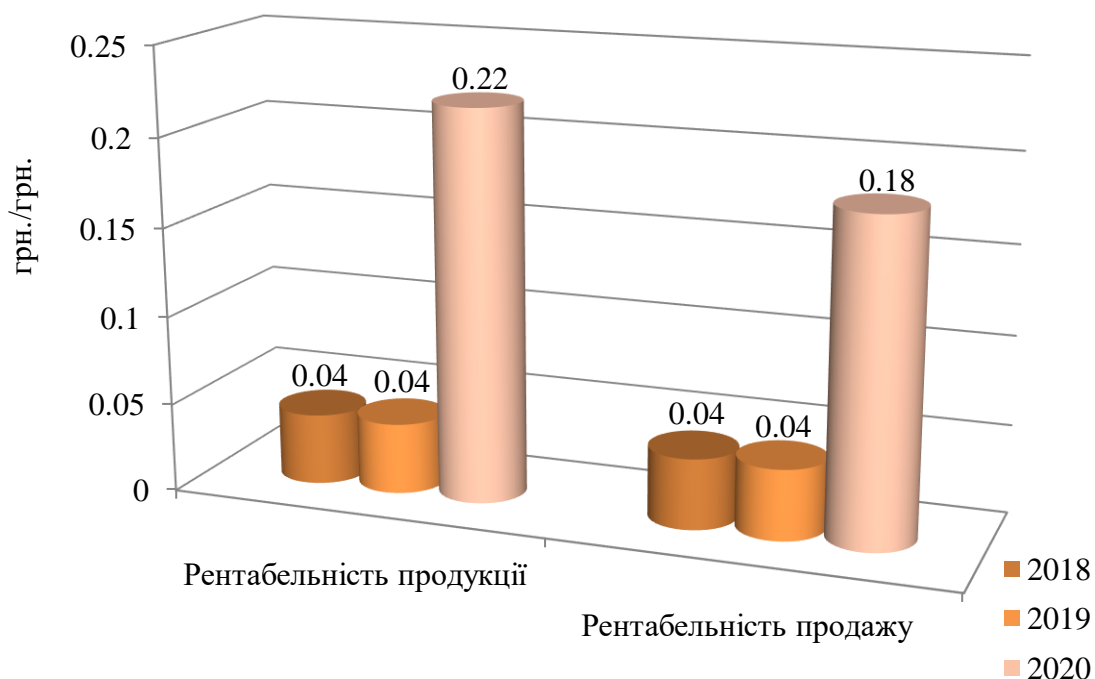

Рис. 2.8. Динаміка показників рентабельності АТ «Полтаваобленерго» за 2018–2020 рр., грн./грн.

Таким чином, розрахувавши показники рентабельності, слід стверджувати, що у 2019 році відбувається зниження показника за рахунок отримання збитку в даному році, проте у 2020 році стан підприємства покращується, адже показник мають тенденцію до зростання. Тому станом на 2020 рік виробництво АТ «Полтаваобленерго» можна вважати рентабельним.

Отже, проаналізувавши результати фінансово-економічної діяльності, фінансову стійкість, ліквідність та платоспроможність виявлено, що у 2019 році в результаті своєї діяльності підприємство отримало збиток у вигляді 271 471 тис. грн.. Тому у зв'язку із отриманням збитку показники рентабельності у 2019 році мали від'ємні значення. У 2020 році чистий прибуток на підприємстві збільшується і за рахунок цього покращуються показники рентабельності, тому це є позитивною тенденцією для підприємства, адже відбувається зростання ефективної діяльності та виробництво можна вважати рентабельним.

2.2. Аналіз динаміки та структури дебіторської та кредиторської заборгованості

Будь-яке підприємство, в результаті своєї діяльності підтримує відносини з дебіторами та кредиторами. Дебіторська та кредиторська є компонентом балансу підприємства та характеризує його фінансовий стан.

Для будь-якого підприємства дебіторська заборгованість має важливе значення, тому що за своїм змістом вона є інструментом кредитування дебітора за отримані ним товари, надані роботи чи послуги на безвідсотковій основі [30].

Сума дебіторської заборгованості залежить від обсягу продажів, умов розрахунку з покупцями, платіжного доручення покупця, організації моніторингу стану дебіторської заборгованості та претензій на підприємстві.

Збільшення розміру та частки дебіторської заборгованості в оборотних активах свідчить про збільшення заборгованості підприємства перед

покупцями або про збільшення продажів, також дана ситуація говорить неплатоспроможність та банкрутство покупців підприємства.

До головних причин збільшення дебіторської заборгованості можна віднести:

- неплатоспроможність та банкрутство споживачів підприємства;
- дуже високі темпи зростання продажів;
- труднощі під час продажу продукції.

Зменшення дебіторської заборгованості характеризується позитивно, коли воно відбувається у зв'язку з скороченням терміну погашення. Тому, якщо дебіторська заборгованість зменшується за рахунок зменшення відвантаженої продукції, то це буде говорити про зниження ділової активності підприємства.

Збільшення дебіторської заборгованості не завжди є негативним, а зменшення є позитивним. В даному випадку важливо розрізняти нормальну та прострочену заборгованість. Адже прострочена заборгованість створює існування фінансових труднощів, тому що, підприємству не вистачатиме коштів на придбання запасів та виплат заробітної плати працівникам. Заморожування дебіторської заборгованості на підприємстві призведе сповільнення обороту капіталу. Прострочена дебіторська заборгованість означає підвищення ризику непогашення заборгованості та втрати прибутку.

Аналіз дебіторської заборгованості підприємства дає можливість оцінити можливу величину доходів, які можна отримати у вигляді штрафів, пені, неустойок від дебіторів, які затримали оплату [30]. Для детального аналізу дебіторської заборгованості слід проаналізувати її склад, динаміку та структуру за допомогою горизонтального та вертикального аналізу (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Аналіз складу, динаміки та структури дебіторської заборгованості

АТ «Полтаваобленерго» за 2018–2020 рр., тис. грн.

Показник	2018 рік		2019 рік		2020 рік		Відхилення (+,-)			
	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	2019/2018		2020/2019	
							в сумі, тис. грн.	в питомій вазі, %	в сумі, тис. грн.	в питомій вазі, %
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	697752	83,68	85620	38,81	115267	45,25	-612132	-44,87	29 647	6,44
Дебіторська заборгованість за розрахунками:	94557	11,34	88645	40,18	91743	36,02	-5912	28,84	3098	-4,16
з бюджетом	68095	8,17	68118	30,88	59150	23,22	23	22,71	-8 968	-7,65
за виданими авансами	26462	3,17	20527	9,30	32593	12,80	-5935	6,13	12 066	3,49
Інша поточна дебіторська заборгованість	41480	4,97	46351	21,01	47712	18,73	4 871	16,03	1 361	-2,28
Усього дебіторська заборгованість	833789	100	220616	100	254722	100,00	-613 173	0,00	34 106	0,00
Частка дебіторської заборгованості у оборотних активах	74,56	-	46,08	-	45,88	-	-28,48	-	-0,20	-

Отже, згідно з представленими даними в таблиці частка дебіторської заборгованості в оборотних активах досить значна, хоча спостерігається тенденція до зменшення. Графічна інтерпретація наведена на рисунку 2.9.

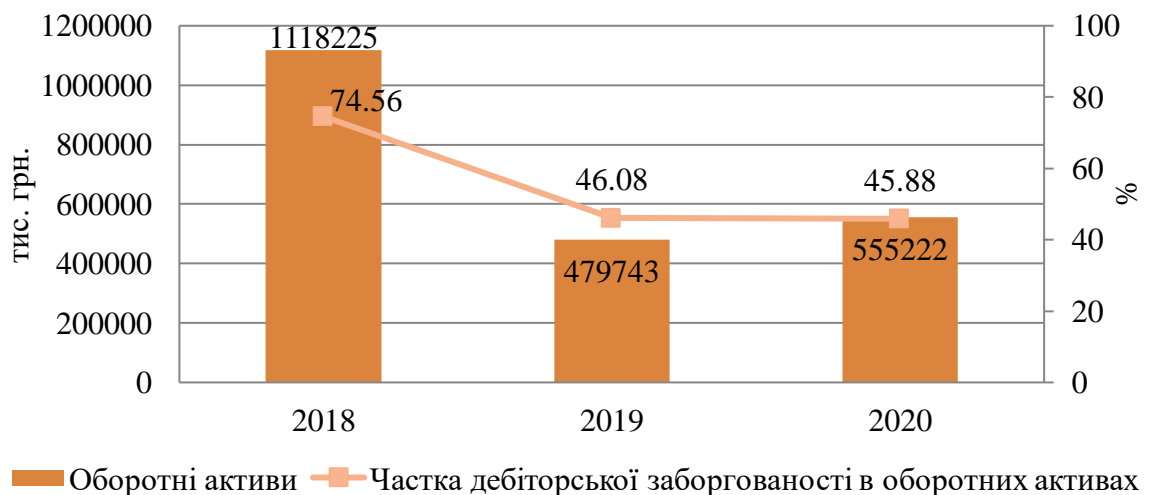

Рис. 2.9. Динаміка частки дебіторської заборгованості в оборотних активах АТ «Полтаваобленерго» за 2018–2020 роки

Протягом 2018–2020 років частка зменшується від 74,56 % до 45,88 %, дана тенденція відбувається за рахунок зменшення дебіторської заборгованості протягом досліджуваного періоду. Загалом зменшення свідчить про збільшення ліквідності дебіторської заборгованості та її частки у виручці.

Дебіторська заборгованість в балансі АТ «Полтаваобленерго» складається з дебіторської заборгованості за товари, роботи та послуги; дебіторської заборгованості за розрахунками, у томі числі з бюджетом та за виданими авансами та інша дебіторська заборгованість.

Розглядаючи структуру дебіторської заборгованості слід зазначити, що найбільшу частку складає дебіторська заборгованість за товари, роботи та послуги. У 2018 році частка складає 83,68 %, у 2019 році 38,81 %, у 2020 році 45,25%.

Структура дебіторської заборгованості АТ «Полтаваобленерго» за 2018–2020 роки наведена на рисунку 2.10.

Рис. 2.10. Структура дебіторської заборгованості АТ «Полтаваобленерго» у 2018–2020 рр., %

Загальна величина дебіторської заборгованості у 2018 році становить 833 789 тис. грн., у 2019 році відбувається зменшення на 613 173 тис. грн. та становить 220 616 тис. грн., а у 2020 році спостерігається збільшення на 34 106 тис. грн. та становить 254 722 тис. грн.. Стрімке зменшення дебіторської заборгованості у 2019 році відбулося за рахунок значного

зменшення дебіторської заборгованості за товари, роботи та послуги, адже протягом року зменшення відбулося на 612 132 тис. грн.. В даному випадку тенденція до зменшення є позитивною для підприємства, адже підрядники активніше розраховуються за товар.

У зв'язку зі зменшенням дебіторської заборгованості у 2019 та 2020 році частка дебіторської заборгованості за розрахунками з бюджетом в структурі дебіторської заборгованості збільшилася. У 2019 році в порівнянні з 2018 у відносних величинах відбулися зовсім незначні зміни, проте в структурі спостерігається зростання на 22,71 %. У 2020 році в порівнянні з 2019 роком у відносних величинах спостерігається зменшення на 8 968 тис. грн., в структурі дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом зменшилась на 7,65 %.

Аналізуючи дебіторську заборгованість за розрахунками за виданими авансами спостерігається тенденція до збільшення. Протягом 2018–2020 років в абсолютних величинах збільшення відбулося на 6 131 тис. грн., в структурі на 9,62 %.

В структурі дебіторської заборгованості є резерв сумнівних боргів. Протягом досліджуваного періоду динаміка змінювалась, у 2019 році спостерігається зменшення на 241 584 тис. грн., у 2020 році спостерігається стрімке збільшення на 416 562 тис. грн..

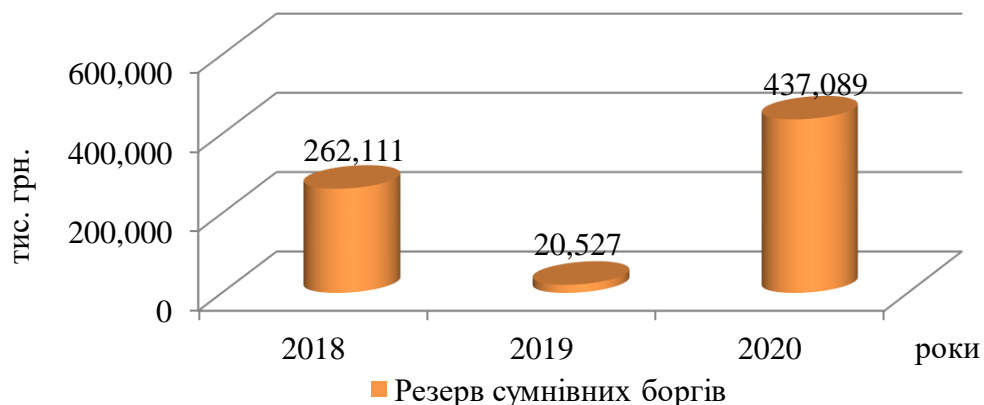

Рис. 2.11. Динаміка резерву сумнівних боргів АТ «Полтаваобленерго» за 2018–2020 роки, тис. грн.

Інша дебіторська заборгованість протягом досліджуваного періоду має тенденцію до збільшення у абсолютних величинах. Загалом зростання відбулося на 6 232 тис. грн.. Проте в питомій вазі спостерігається нестабільна тенденція, адже у 2019 році спостерігається зростання на 16,03 %, у 2020 році зменшення на 2,28%.

Проаналізувавши дебіторську заборгованість можна стверджувати, що на АТ «Полтаваобленерго» покращився стан заборгованості, адже протягом досліджуваного періоду величина загальної дебіторської заборгованості зменшилась на 579 067 тис. грн..

Аналізуючи дебіторську заборгованість слід проаналізувати структуру дебіторської заборгованості за товари, роботи та послуги за групами споживачів (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

Структурний аналіз дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги АТ «Полтаваобленерго» за 2018–2020 рр., тис. грн.

Показник	2018 рік		2019 рік		2020 рік		Відхилення (+,-)			
	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	2019/2018		2020/2019	
							в сумі, тис. грн.	в питомій вазі, %	в сумі, тис. грн.	в питомій вазі, %
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги за наступними групами споживачів:	959863	100,00	503885	100,00	552356	100,00	-455978	0,00	48471	0,00
Споживачі електроенергії:	280179	29,19	138855	27,56	133294	24,13	-141324	-1,63	-5561	-3,42
Житлово-комунальне господарство	155155	16,16	129251	25,65	127785	23,13	-25904	9,49	-1466	-2,52
Населення	90583	9,44	5619	1,12	2498	0,45	-84964	-8,32	-3121	-0,66
Промислові споживачі	12302	1,28	3534	0,70	2764	0,50	-8768	-0,58	-770	-0,20
Інші споживачі ел. енергії	20194	2,10	309	0,06	247	0,04	-19885	-2,04	-62	-0,02
Державний та місцевий бюджет	1337	0,14	20	0,00	0	0,00	-1317	-0,14	-20	0,00
Сільськогосподарські споживачі	608	0,06	122	0,02	0	0,00	-486	-0,04	-122	-0,02
Споживачі теплоенергії та підігріву води	266223	27,74	116605	23,14	95201	17,24	-149618	-4,59	-21404	-5,91
Інші споживачі товарів, робіт, послуг	10848	1,13	14958	2,97	44159	7,99	4110	1,84	29201	5,03

Продовження табл. 2.7

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Споживачі за реактивну енергію	2700	0,28	4239	0,84	4795	0,87	1539	0,56	556	0,03
ДП "Енергоринок" за електроенергію	399913	41,66	222296	44,12	222296	40,25	-177617	2,45	0	-3,87
Споживачі за розподіл електроенергії	0	0,00	4282	0,85	52611	9,52	4282	0,85	48329	8,68
За е/е з метою врегулювання небалансів	0	0,00	2650	0,53	0	0,00	2650	0,53	-2650	-0,53

На основі проведеного аналізу дебіторської заборгованості за групами споживачів виявлено, що найбільшу частку складають: споживачі електроенергії, ДП «Енергоринок» за електроенергію та споживачі теплоенергії та підігріву води.

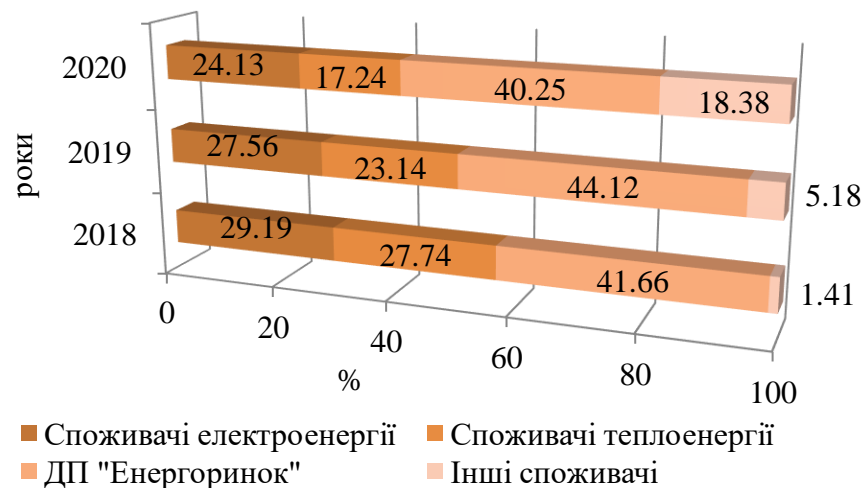

Рис. 2.12. Структура споживачів електроенергії АТ «Полтаваобленерго» у 2018–2020 рр., %

Частка дебіторської заборгованості ДП «Енергоринок» за електроенергію у 2018 році складає 41,66 %, у 2019 році 44,12 %, у 2020 році 40,25 %. Частка споживачів теплоенергії та підігріву води протягом 2018–2020 років зменшилась від 27,74 % до 17,24 %. Проте за досліджуваний період частка житлово-комунального господарства збільшилась від 16,16 % до 23,12 %. У 2018 році населення становить 9,44 % в структурі дебіторської заборгованості,

проте у 2019 та 2020 роках частка зменшилась до 0,45 %. Щодо інших груп, вони займають незначну частку та протягом досліджуваних років мають тенденцію до змін.

Окрім дебіторської заборгованості також аналізують кредиторську, яка є більш ефективнішою, ніж використання власного капіталу. Це пояснюється підвищенням відповідальності суб'єкта господарювання перед кредиторами за повернення боргу у встановлений строк [31].

Кредиторська заборгованість є невід'ємною частиною діяльності підприємства та характеризує його фінансовий стан. Позикові кошти та заборгованість належить до кредиторської заборгованості підприємства. У випадку якщо розмір кредиторської заборгованості дуже високий та складає найбільшу частку у валюті балансу, це матиме негативний вплив на господарську діяльність та репутацію підприємства. Тож доцільно проаналізувати склад, динаміку та структуру кредиторської заборгованості за допомогою горизонтального та вертикального аналізу (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

Аналіз складу, динаміки та структури кредиторської заборгованості

АТ «Полтаваобленерго» за 2018–2020 рр., тис. грн.

Показник	2018 рік		2019 рік		2020 рік		Відхилення (+,-)			
	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	2019/2018		2020/2019	
							в сумі, тис. грн.	в питомій вазі, %	в сумі, тис. грн.	в питомій вазі, %
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	422988	35,28	102133	12,24	52413	4,39	-320855	-23,04	-49720	-7,84
Поточні зобов'язання за розрахунками:	549475	45,83	571616	68,48	339378	28,44	22141	22,65	-232238	-40,04
за довгостроковими зобов'язаннями	2918	0,24	0	0,00	120	0,01	-2918	-0,24	120	0,01
з бюджетом	22273	1,86	17939	2,15	41277	3,46	-4334	0,29	23338	1,31
з одержаних авансів	471990	39,37	515684	61,78	247948	20,78	43694	22,41	-267736	-41,00
з позабюджетних платежів	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
зі страхування	6407	0,53	6758	0,81	9566	0,80	351	0,28	2808	-0,01
з оплати праці	26705	2,23	27116	3,25	36541	3,06	411	1,02	9425	-0,19
з учасниками	3931	0,33	3931	0,47	3926	0,33	0	0,14	-5	-0,14
із внутрішніх розрахунків	15251	1,27	188	0,02	0	0,00	-15063	-1,25	-188	-0,02

Продовження табл. 2.8

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Інші поточні зобов'язання	226511	18,89	160999	19,29	165373	29,68	-65512	0,40	4374	10,39
Усього кредиторська заборгованість	1198974	100	834748	100	557164	100	-364226	0,00	358735	0,00
Частка кредиторської заборгованості у сукупному капіталі	49,16	-	45,24	-	25,88	-	-3,92	-	10,20	-

Отже, на основі представлених даних в таблиці частка кредиторської заборгованості в сукупному капіталі протягом досліджуваного періоду має тенденцію до зменшення. Графічна інтерпретація наведена на рисунку 2.13.

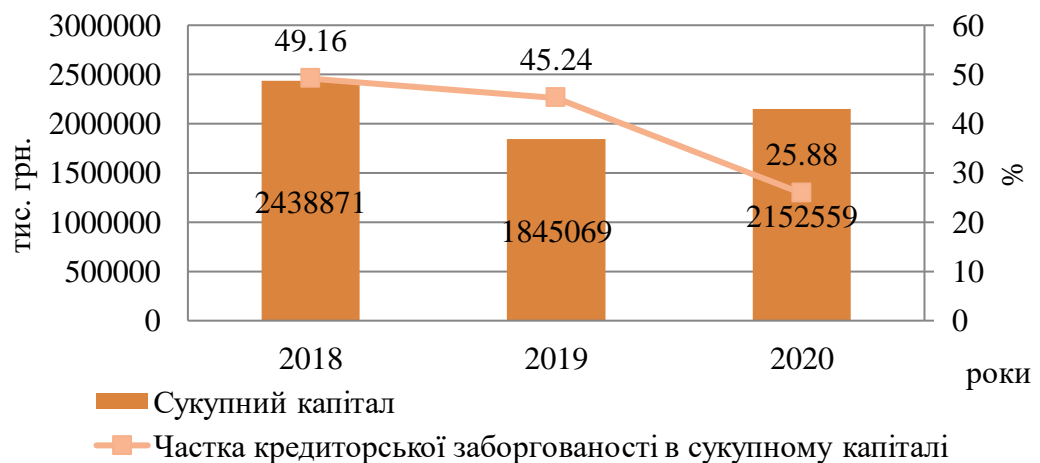

Рис. 2.13. Динаміка частки кредиторської заборгованості в сукупному капіталі АТ «Полтаваобленерго» за 2018–2020 рр.

За рахунок зменшення кредиторської заборгованості протягом 2018–2020 років скоротилася частка кредиторської заборгованості у сукупному капіталі від 49,16 % до 25,88 %.

Кредиторська заборгованість в балансі АТ «Полтаваобленерго» складається із: кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги; поточні зобов'язання за розрахунками: за довгостроковими зобов'язаннями, з бюджетом, з одержаних авансів, з позабюджетних платежів, зі страхування, з

оплати праці, з учасниками, із внутрішніх розрахунків та інші поточні зобов'язання.

Розглядаючи стан кредиторської заборгованості АТ «Полтаваобленерго» спостерігається зменшення протягом досліджуваного періоду. У 2019 році загальний розмір заборгованості зменшився на 364 226 тис. грн., або у відсотковому значенні на 30,38 %, у 2020 році на 277 584 тис. грн., або у відсотковому значенні на 33,25 %.

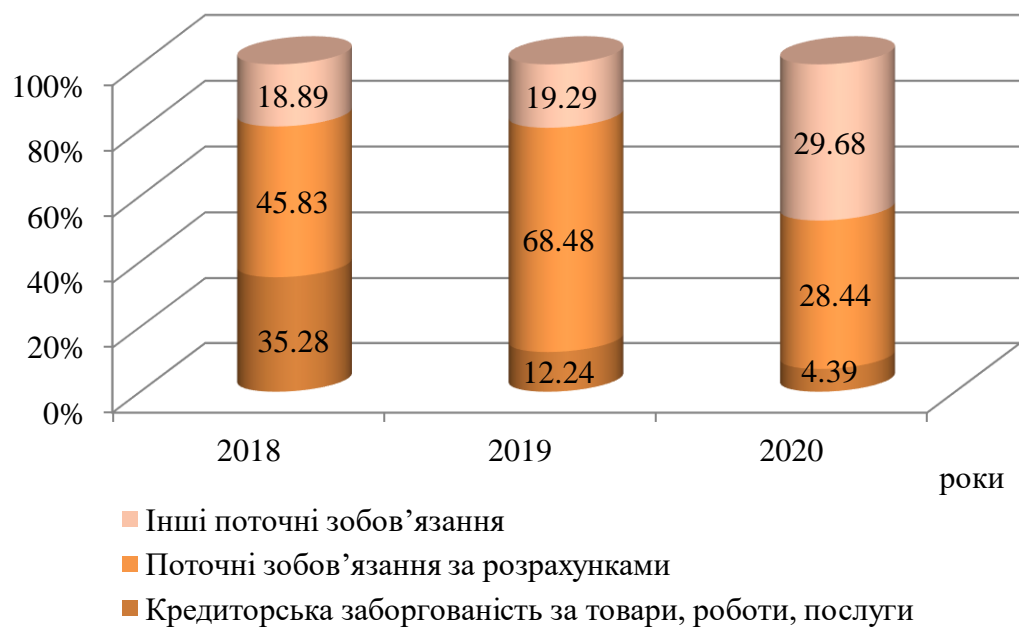

Рис. 2.14. Структура кредиторської заборгованості АТ «Полтаваобленерго» у 2018–2020 рр., %

У структурі кредиторської заборгованості у 2018 та 2019 році переважає питома вага поточних зобов'язань за розрахунками, у відсотковому значенні це 45,83 % та 68,48 % відповідно. Проте у 2020 році відбуваються зміни та переважають інші поточні зобов'язання у вигляді 29,68 %.

Аналізуючи кредиторську заборгованість за товари, роботи та послуги за 2018–2020 роки спостерігається поступове зменшення. Так, у 2020 році в порівнянні з 2018 роком заборгованість зменшилась на 370 575 тис. грн., або у відсотковому значенні на 87,61 %. Зменшення кредиторської заборгованості

за товари, роботи та послуги є позитивною тенденцією, адже підприємство зменшило заборгованість перед кредиторами.

Поточні зобов'язання за розрахунками за довгостроковими зобов'язаннями, зі страхування, з оплати праці, з учасниками, та із внутрішніми розрахунками на АТ «Полтаваобленерго» займають лише незначну питому вагу в структурі заборгованості. Протягом досліджуваного періоду спостерігається їх збільшення в абсолютних та відносних величинах.

Поточні зобов'язання за розрахунками з бюджетом у 2018 році становлять 2 918 тис. грн. та в питомій вазі 0,24 %, у 2019 році зменшуються на 4 334 тис. грн., проте в питомій вазі спостерігається збільшення на 0,29 %, у 2020 році в абсолютній величині та в питомій вазі збільшення на 23 338 тис. грн. та на 1,31 % відповідно. Це свідчить, що на підприємстві зменшилась величина заборгованості платежів до бюджету.

Поточні зобов'язання за розрахунками з одержаних авансів у 2018 році в абсолютних величинах становить 471 990 тис. грн. та в питомій вазі 39,37 %. У 2019 році збільшується на 43 694 тис. грн. та в питомій вазі на 22,41%. Проте у 2020 році спостерігається зменшення в абсолютній величині на 267 736 тис. грн. та в питомій вазі на 41 %. Це свідчить про зменшення суми одержаних авансів, які надає підприємство для майбутніх платежів.

Поточні зобов'язання за розрахунками з позабюджетних платежів на АТ «Полтаваобленерго» відсутні.

Інші поточні зобов'язання АТ «Полтаваобленерго» у 2018 році в абсолютних величинах становлять 226 511 тис. грн. та в питомій вазі 18,89 %. У 2019 році спостерігається зменшення на 65 512 тис. грн. в абсолютній величині, проте в питомій вазі спостерігається збільшення на 0,4 %. У 2020 році спостерігається незначне збільшення в абсолютних величинах на 4 374 тис. грн., в питомій вазі на 10,39 %.

Отже, проаналізувавши кредиторську заборгованість та дебіторську заборгованість, слід стверджувати, що протягом 2018–2020 років величина заборгованостей має тенденцію до зменшення. Дебіторська заборгованість

зменшилась на 579 067 тис. грн., кредиторська заборгованість на 641 810 тис. грн.. Загалом це свідчить про покращення стану заборгованості на АТ «Полтаваобленерго».

Проаналізувавши склад, структуру та динаміку дебіторської та кредиторської заборгованості доцільно визначити вплив заборгованості на фінансовий стан АТ «Полтаваобленерго».

2.3. Вплив дебіторської та кредиторської заборгованості на фінансовий стан АТ «Полтаваобленерго»

Заборгованість є об'єктивним економічним явищем, яке виникає в ході господарсько-фінансової діяльності підприємства та його взаємовідносин з контрагентами. Вона є важливим зв'язуючим елементом між ланками фундаментального економічного ланцюжка «Товар – Гроші – Товар». З одного боку, заборгованість стимулює зростання ділової активності за рахунок збільшення оборотності товарно-матеріальних цінностей в економіці, оскільки дає змогу покупцям отримувати ресурси з відтермінуванням їхньої оплати і таким чином не переривати свій виробничо-операційний цикл в умовах недостатності фінансових ресурсів, а продавцям – пришвидшити збут своєї продукції. Проте, з іншого боку, заборгованість передбачає тимчасове вилучення активів з обороту в продавця, що може погіршити його фінансово-майновий стан, зокрема й через відсутність ресурсів для продовження господарської діяльності через їхнє акумулювання у вигляді заборгованості. Таким чином, заборгованість здійснює неоднозначний вплив на діяльність підприємства зокрема та функціонування економіки загалом [32].

З точки зору фінансів на стан підприємства впливає не тільки величина балансових залишків дебіторської та кредиторської заборгованості, а й період оборотності кожної заборгованості. Проте балансові залишки дебіторської та кредиторської заборгованості можуть бути тільки відправною точкою для аналізу впливу розрахунків з дебіторами та кредиторами на фінансовий стан.

У випадку, якщо дебіторська заборгованість буде переважати кредиторську, це буде фактором забезпечення високого рівня показника загальної ліквідності. Водночас це демонструє більш швидку оборотність кредиторської заборгованості в порівнянні з дебіторською заборгованістю. У цьому випадку заборгованість боржників протягом певного періоду часу буде перетворюватися в готівку з більшими інтервалами, ніж інтервали, коли підприємству потрібні гроші для своєчасного погашення боргів перед кредиторами. По-перше буде виникати нестача коштів в обороті разом із необхідністю залучення додаткових джерел фінансування. По-друге, це може мати форму простроченої кредиторської заборгованості або банківських позик.

Таким чином, досліджуючи вплив дебіторської та кредиторської заборгованості важливо проаналізувати співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості (табл. 2.9).

Таблиця 2.9

Динаміка співвідношення дебіторської й кредиторської заборгованості
АТ «Полтаваобленерго» у 2018–2020 рр., тис. грн.

Найменування статей	На кінець року		Найменування статей	На кінець року		Співвідношення ДЗ і КЗ	
	абсолютне значення, тис. грн.	питом а вага, %		абсолютне значення, тис. грн.	питом а вага, %	Δ	%
1	2	3	4	5	6	7	8
2018 рік							
Дебіторська заборгованість, усього	833789	100	Кредиторська заборгованість, усього	1198974	100	-365185	0,00
У тому числі:			У тому числі:				
1. За товари, роботи, послуги	697752	83,68	1. За товари, роботи, послуги	422988	35,28	274764	48,41
2. По розрахунках	94557	11,34	2. По розрахунках	549475	45,83	-454918	-34,49
3. Інша дебіторська заборгованість	41480	4,97	3. Інша кредиторська заборгованість	226511	18,89	-185031	-13,92
2019 рік							
Дебіторська заборгованість, усього	220616	100	Кредиторська заборгованість, усього	834748	100	-614132	0
У тому числі:			У тому числі:				
1. За товари, роботи, послуги	85620	38,81	1. За товари, роботи, послуги	102133	12,24	-16513	26,57
2. По розрахунках	88645	40,18	2. По розрахунках	571616	68,48	-482971	-28,30

Продовження табл. 2.9

1	2	3	4	5	6	7	8
3. Інша дебіторська заборгованість	46351	21,01	3. Інша кредиторська заборгованість	160999	19,29	-114648	1,72
2020 рік							
Дебіторська заборгованість, усього	254722	100	Кредиторська заборгованість, усього	557164	100	-302442	0,00
У тому числі:			У тому числі:				
1. За товари, роботи, послуги	115267	45,25	1. За товари, роботи, послуги	52413	9,41	62854	35,84
2. По розрахунках	91743	36,02	2. По розрахунках	339378	60,91	-247635	-24,89
3. Інша дебіторська заборгованість	47712	18,73	3. Інша кредиторська заборгованість	165373	29,68	-117661	-10,95

Аналізуючи співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості АТ «Полтаваобленерго» спостерігається, що впродовж 2018–2020 року не дотримується нормативному значенню 1. У 2018 році співвідношення становить 1,44, у 2019 році 3,78, та у 2020 році 2,19. Це відбувається у зв'язку з перебільшення кредиторської заборгованості над дебіторською. У 2018 році кредиторська заборгованість переважає на 365 185 тис. грн., у 2019 році на 614 132 тис. грн. та у 2020 році на 302 442 тис. грн.. Таке співвідношення є нераціональним, оскільки кредиторська заборгованість не повинна перевищувати дебіторську заборгованості більше ніж на 10% [33]. Динаміка співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості АТ «Полтаваобленерго» за 2018–2020 роки наведена на рисунку 2.15.

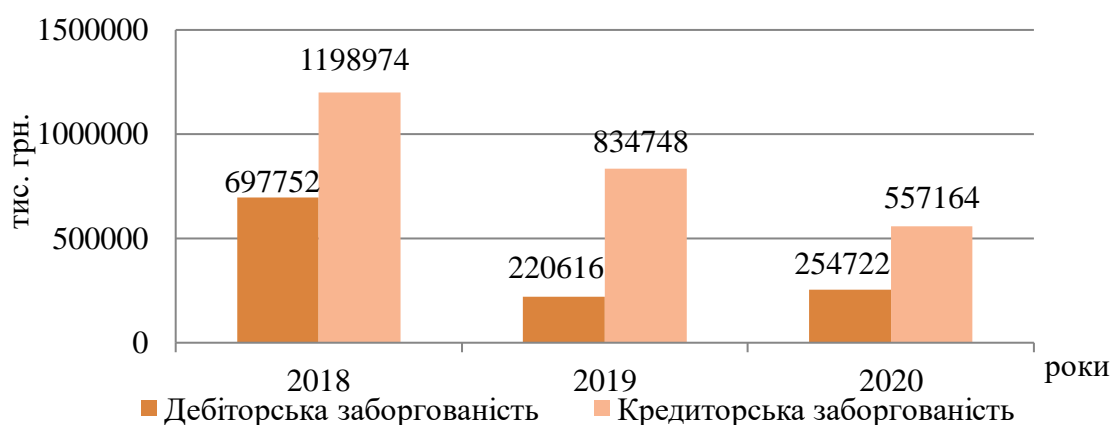

Рис. 2.15. Співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості АТ «Полтаваобленерго» у 2018–2020 рр., тис. грн.

Якщо підприємство невчасно розраховується з кредиторами, то це свідчить про низьку якість фінансового менеджменту. Для вирішення даної проблеми підприємству потрібно використовувати бюджетування, на його основі скласти платіжний календар, та використовувати інші прийоми, які допоможуть контролювати рух вхідних та вихідних грошових потоків.

Особливий вплив має оборотність дебіторської та кредиторської заборгованості на фінансовий стан, адже за рахунок оборотності заборгованості формується фінансовий цикл підприємства. Тому для визначення оборотності та інших показників оцінки дебіторської та кредиторської заборгованості доцільно провести комплексну оцінку показників дебіторської та кредиторської заборгованості (табл. 2.10). Методика їхнього розрахунку представлена у додатку Д.

Таблиця 2.10

Показник комплексної оцінки дебіторської та кредиторської заборгованості АТ «Полтаваобленерго» за 2018–2020 роки

№ п/п	Показник	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Відхилення	
					2019-2018	2020-2019
1	2	3	4	5	6	7
Показники оцінки дебіторської заборгованості						
1	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, раз/рік	2,14	1,04	2,66	-1,10	1,62

Продовження табл. 2.10

1	2	3	4	5	6	7
2	Тривалість одного обороту дебіторської заборгованості, днів	170,33	349,31	137,22	178,98	-212,09
3	Питома вага дебіторської заборгованості в капіталі, %	34,19	11,96	11,83	-22,23	-0,12
4	Питома вага дебіторської заборгованості в оборотних активах, %	74,56	45,99	45,88	-28,58	-0,11
5	Відношення дебіторської заборгованості до кредиторської, %	85,74	32,74	65,01	-53,00	32,27
Показники оцінки кредиторської заборгованості						
6	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості, раз/рік	1,74	0,64	0,97	-1,09	0,33
7	Тривалість одного обороту кредиторської заборгованості, днів	209,84	565,90	375,56	356,06	-190,34
8	Питома вага кредиторської заборгованості в капіталі, %	39,87	36,52	18,20	-3,36	-18,32
9	Питома вага кредиторської заборгованості в зобов'язаннях і забезпеченнях, %	76,59	71,34	48,68	-5,24	-22,66
10	Відношення кредиторської заборгованості до оборотних активів, %	86,96	140,44	70,56	53,47	-69,87

Аналіз даних показників свідчить, що протягом досліджуваного періоду мають стабільну тенденцію до змін, як до зменшення так і до збільшення.

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості переважає оборотність кредиторської протягом досліджуваного періоду. Це свідчить, що кредиторська заборгованість покриває дебіторську заборгованість та є джерелом фінансування оборотних активів. Це є позитивним фактором та свідчить про збільшення рентабельності підприємства. Проте оцінюючи дану тенденцію з іншого боку, слід стверджувати, що у зв'язку з цим на підприємстві будуть знижуватися показники платоспроможності.

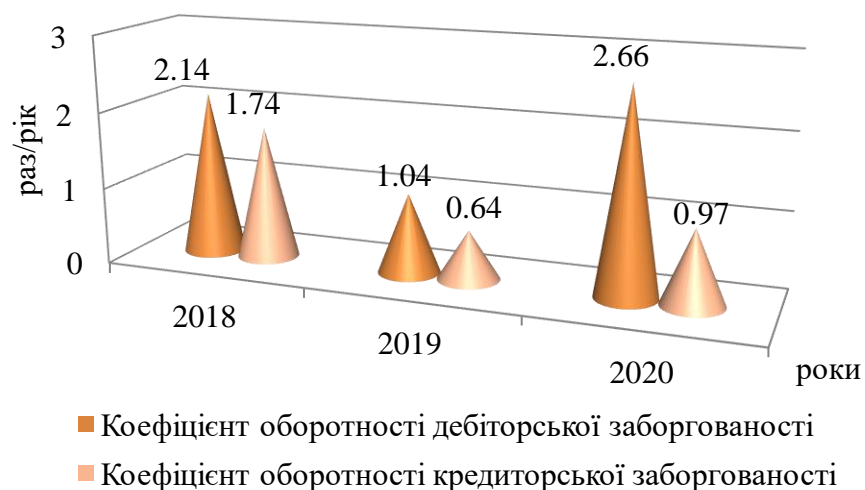

Рис. 2.16. Динаміка коефіцієнтів оборотності АТ «Полтаваобленерго» у 2018–2020 рр., раз/рік

На досліджуваному підприємстві тривалість обороту кредиторської заборгованості переважає тривалість оборотності дебіторської заборгованості, це свідчить про те, що в майбутньому на підприємстві виникне проблема в нестачі грошових коштів в обороті. Для цього підприємству слід використати додаткові джерела фінансування дебіторської заборгованості.

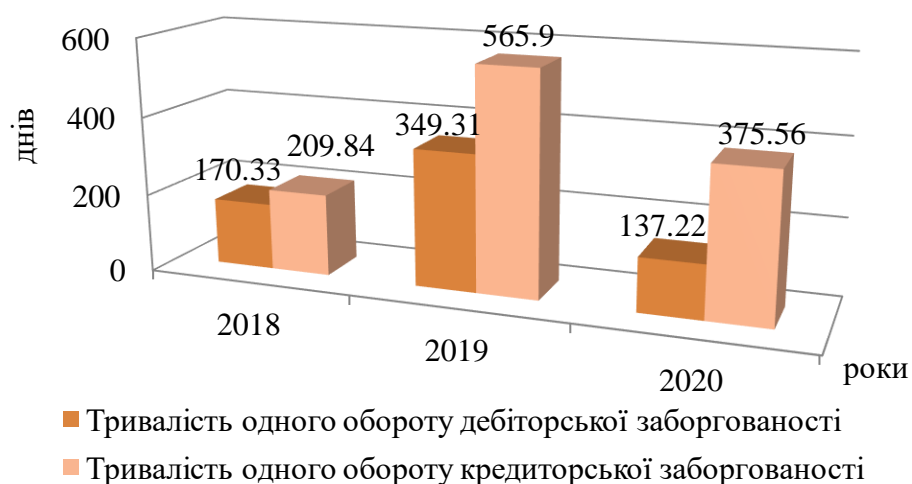

Рис. 2.17. Динаміка показників тривалості оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості АТ «Полтаваобленерго» у 2018–2020 рр., днів

Показник відношення дебіторської заборгованості до кредиторської у 2018 році становить 85,74 %, у 2019 році зменшується на 53 % та становить 32,74 %, проте у 2020 році збільшується на 32,27 % та становить 65,01 %. Дана тенденція відбувається у зв'язку зі зменшення дебіторської заборгованості протягом досліджуваного періоду. Проте значення знаходяться нижче 100 %, а це свідчить, що підприємство не в змозі погашати свої кредити за рахунок дебіторської заборгованості.

Згідно з проведеними розрахунками виявлено, що АТ «Полтаваобленерго» не є фінансово-стійке, проте за рахунок зменшення дебіторської та кредиторської заборгованості показники збільшуються, а отже фінансова стійкість підприємства покращується. Також підприємство має низький рівень ліквідності та платоспроможності, проте також за рахунок зменшення дебіторської та кредиторської заборгованості ліквідність та платоспроможність на підприємстві покращується. Загалом зменшення заборгованості ефективно впливає на фінансовий стан, адже спостерігається збільшення показників, що в свою чергу свідчить про покращення фінансового стану АТ «Полтаваобленерго».

Отже, аналізуючи фінансово-економічну діяльність АТ «Полтаваобленерго» виявлено, що в результаті своєї діяльності у 2018 році підприємство отримало прибуток у сумі 75 003 тис. грн., у 2019 році збиток – 271 471 тис. грн., у 2020 році прибуток – 264 163 тис. грн.. Тому за рахунок отримання прибутку у 2020 році на підприємстві покращується рентабельність.

На етапі аналізу фінансової стійкості, виявлено, що більшість показників знаходяться нижче нормативних значень, за рахунок чого підприємство має не стійкий фінансовий стан. Тому щоб покращити фінансову стійкість підприємства, необхідно знайти ресурси для збільшення темпів накопичення

власних ресурсів шляхом забезпечення робочого капіталу, які знаходяться в приватній власності.

Аналізуючи ліквідність та платоспроможність АТ «Полтаваобленерго» слід стверджувати, що на підприємстві ліквідність знижується, адже показники знаходяться нижче нормативних значень, проте станом на 2020 рік підприємство можна вважати платоспроможним, але в разі втрати платоспроможності підприємство потрібно буде більше 6 місяців для її відновлення.

Проаналізувавши співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості виявлено, що в балансі АТ «Полтаваобленерго» переважає сума кредиторської заборгованості, за рахунок цього швидкість оборотності нижча в порівнянні зі швидкістю оборотності дебіторської заборгованості. Таким чином, збільшення кредиторської заборгованості спричиняє збільшення поточних зобов'язань, що в свою чергу призводить до зниження фінансової стійкості та збільшення фінансового ризику на підприємстві.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ ДЕБІТОРСЬКОЇ ТА КРЕДИТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ АТ «ПОЛТАВАОБЛЕНЕРГО»

3.1. Прогнозування дебіторської і кредиторської заборгованості підприємства

Невизначеність і мінливість економічних умов підприємства у ринковій економіці значно ускладнює процес прийняття управлінських рішень на майбутнє. Рівень обґрунтованості такого рішення залежить від здатності передбачати можливі варіанти розвитку від керівництва. Тому прогнозування є невід'ємною частиною планування і завжди передує при затвердженні управлінських рішень на підприємстві.

Прогнозування — це процес передбачення відповідного процесу, результатів, наслідків певних впливів на ту чи іншу подію. Результати прогнозу дають можливість визначити потенційні проблеми на підприємстві.

Великий розмір дебіторської або кредиторської заборгованості є негативним явищем для підприємства та змушує залучати більше коштів для діяльності підприємства. Тому розрахуємо потенційні можливості зростання дебіторської та кредиторської заборгованості протягом найближчих двох років за допомогою прогнозування. Для розрахунку використаємо вихідні дані наведені у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Вихідні дані для проведення прогнозування величини дебіторської та кредиторської заборгованості АТ «Полтаваобленерго»

Роки	Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	Дебіторська заборгованість за розрахунками	Інша дебіторська заборгованість	Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	Кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	Кредиторська заборгованість за розрахунками зі страхування	Кредиторська заборгованість за розрахунками оплати праці
2018	697752	94557	41480	422988	22273	6407	26705
2019	85620	88645	46351	102133	17939	6758	27116
2020	115267	91743	47712	52413	41277	9566	36541

На основі вихідних даних за допомогою програми MS Excel розрахуємо значення R^2 для різних варіантів лінії тренду при прогнозуванні величини дебіторської та кредиторської заборгованості АТ «Полтаваобленерго» у таблиці 3.2.

Таблиця 3.2

Значення R^2 для різних варіантів лінії тренду при прогнозуванні величини дебіторської та кредиторської заборгованості

АТ «Полтаваобленерго»

Роки	Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	Дебіторська заборгованість за розрахунками	Інша дебіторська заборгованість	Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	Кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	Кредиторська заборгованість за розрахунками зі страхування	Кредиторська заборгованість за розрахунками оплати праці
Лінійна	0,7119	0,2264	0,8486	0,5859	0,5859	0,8322	0,7813
Експоненціальна	0,629	0,2187	0,9584	0,5089	0,5089	0,8478	0,7864
Логарифмічна	0,7121	0,3623	0,939	0,4365	0,4365	0,7069	0,6465
Поліноміальна 2 ступеню	1	1	1	1	1	1	1
Поліноміальна 3 ступеню	1	1	1	1	1	1	1
Степенева	0,566	0,3534	0,9969	0,9584	0,3607	0,7361	0,6525

Графічна інтерпретація прогнозування динаміки дебіторської та кредиторської заборгованості АТ «Полтаваобленерго» наведена на рисунках 3.1 – 3.7.

Рис. 3.1. Прогноз динаміки дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги АТ «Полтаваобленерго» за період 2022-2023 рр., тис. грн.

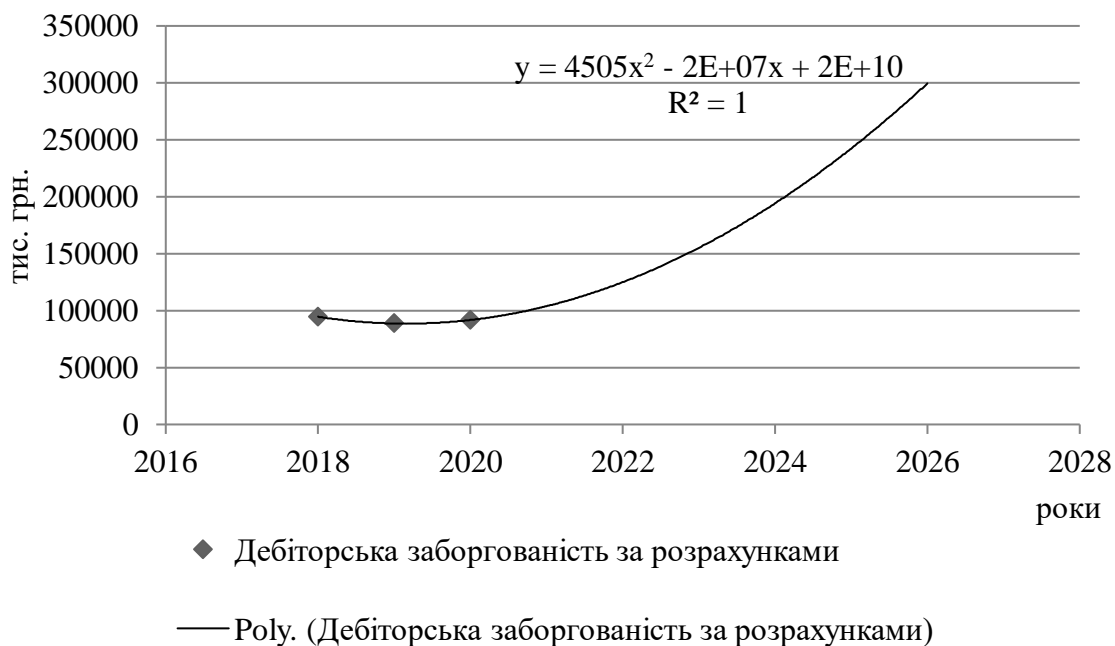

Рис. 3.2. Прогноз динаміки дебіторської заборгованості за розрахунками АТ «Полтаваобленерго» за період 2022-2023 рр., тис. грн.

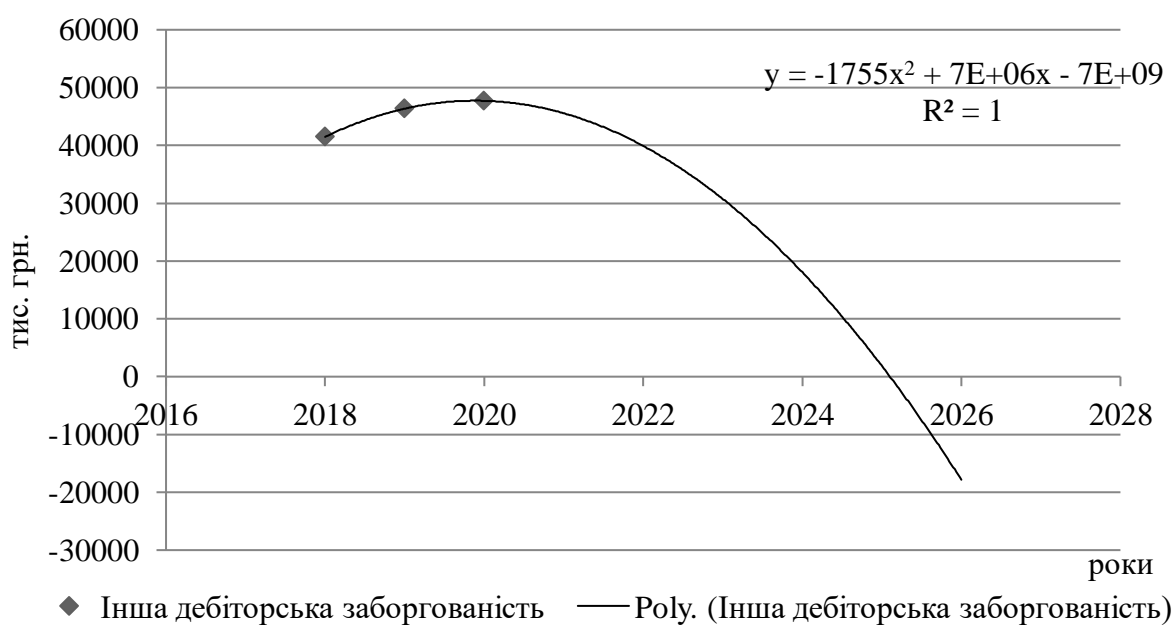
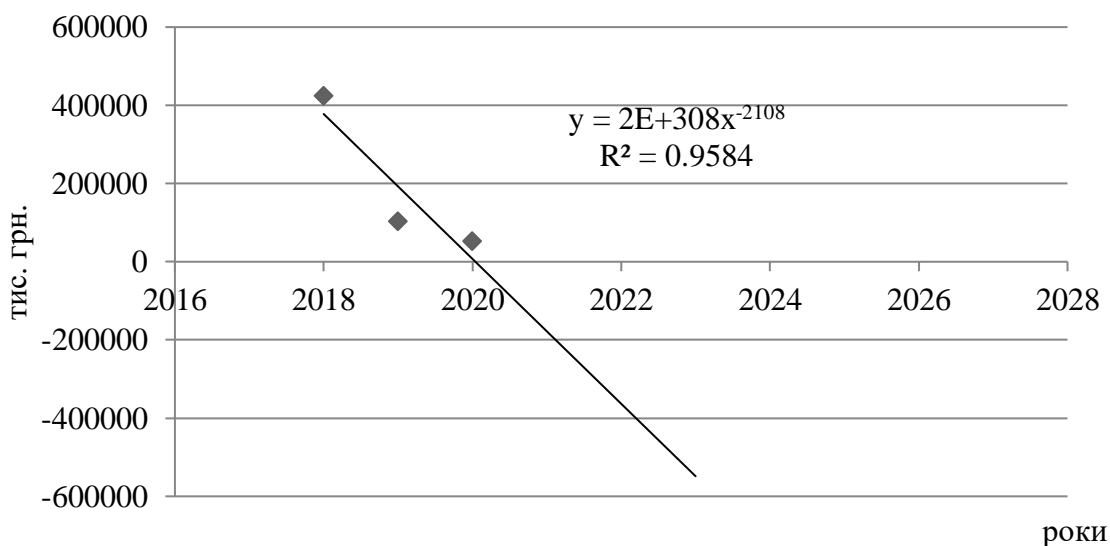

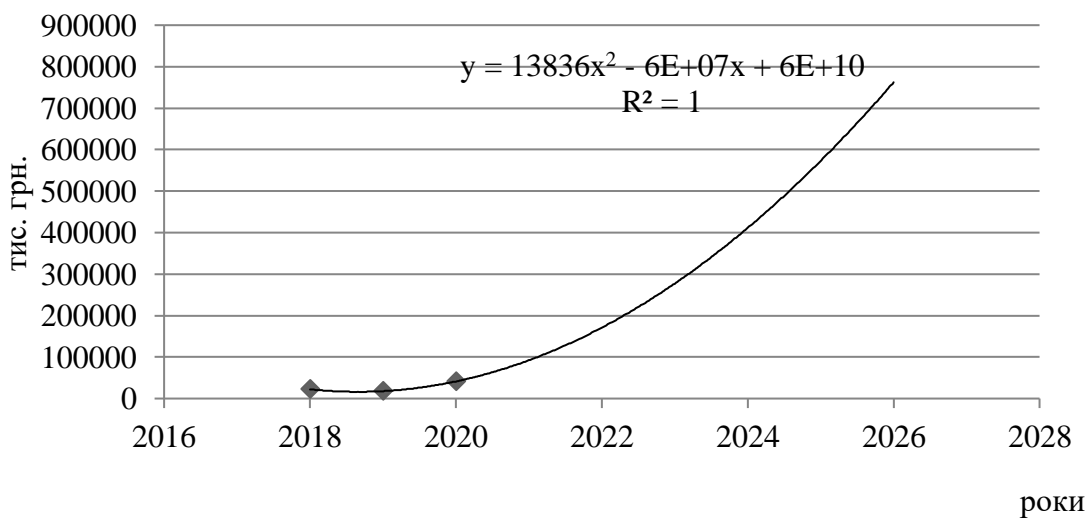
Рис. 3.3. Прогноз динаміки іншої дебіторської заборгованості АТ «Полтаваобленерго» за період 2022-2023 рр., тис. грн.

◆ Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги

— Power (Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги)

Рис. 3.4. Прогноз динаміки поточної кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги АТ «Полтаваобленерго» за період 2022-2023 рр., тис. грн.

◆ Кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом

— Poly. (Кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом)

Рис. 3.5. Прогноз динаміки кредиторської заборгованості за розрахунками з бюджетом АТ «Полтаваобленерго» за період 2022-2023 рр., тис. грн.

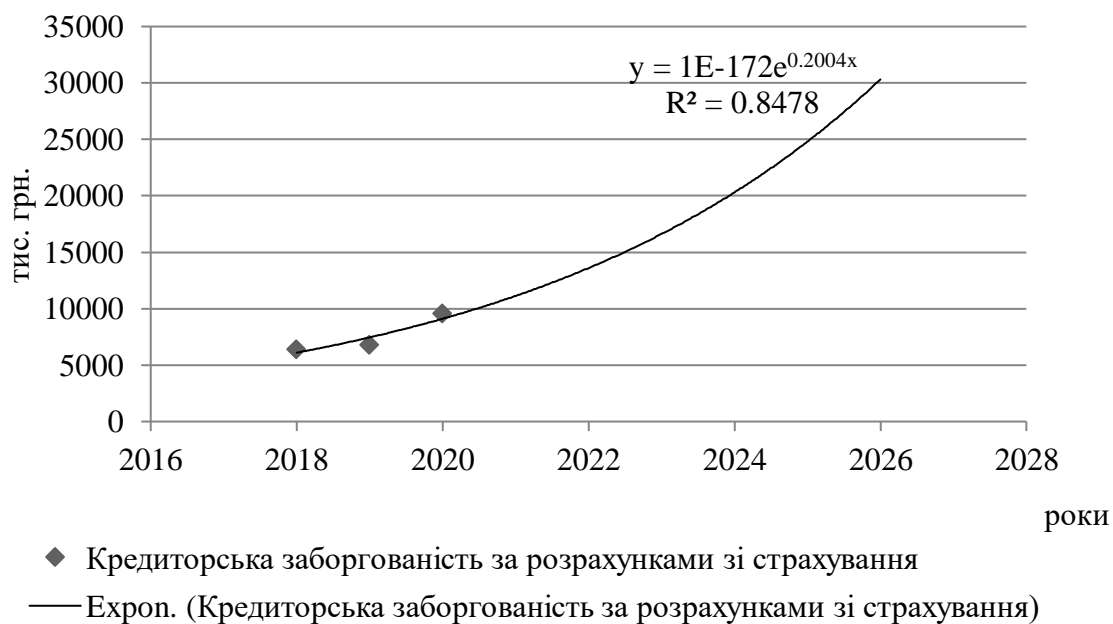

Рис. 3.6. Прогноз динаміки кредиторської заборгованості за розрахунками зі страхування АТ «Полтаваобленерго» за період 2022-2023 рр., тис. грн.

Рис. 3.7. Прогноз динаміки кредиторської заборгованості за розрахунками з оплати праці АТ «Полтаваобленерго» за період 2022-2023 рр., тис. грн.

Наступним етапом є визначення прогнозних значень дебіторської і кредиторської заборгованості АТ «Полтаваобленерго» (табл. 3.3.).

Таблиця 3.3

Прогнозні показники величини дебіторської та кредиторської заборгованості АТ «Полтаваобленерго» на 2022-2023 рр., тис. грн.

Показник	Прогноз	
	2022	2023
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	-580 000	-830 000
Дебіторська заборгованість за розрахунками	125 000	150 000
Інша дебіторська заборгованість	40 000	30 000
Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	20 000	17 000
Кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	18 000	30 000
Кредиторська заборгованість за розрахунками зі страхування	13 900	17 000
Кредиторська заборгованість за розрахунками оплати праці	47 000	56 000

Таким чином, на основі проведених розрахунків спостерігається тенденція до змін показників дебіторської та кредиторської заборгованості. В результаті прогнозування дебіторська заборгованість за товари, роботи та послуги має від'ємні значення, спостерігається тенденція до збільшення. Згідно з прогнозом на 2022-2023 роки дебіторська заборгованість за розрахунками має тенденцію до збільшення на 25 тис. грн., проте інша дебіторська заборгованість протягом прогнозованого періоду буде зменшуватись на 10 000 тис. грн.. Отже, оцінюючи загальну дебіторську заборгованість АТ «Полтаваобленерго», спостерігається збільшення, що свідчить про зростання обсягів реалізації продукції.

Аналізуючи прогнозування кредиторської заборгованості спостерігається тенденція до збільшення усіх показників, окрім поточної кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги, адже вона зменшується на 3 000 тис. грн.. В свою чергу кредиторська заборгованість за розрахунками з бюджетом збільшується на 12 000 тис. грн., кредиторська заборгованість за розрахунками зі страхування на 3 100 тис. грн., кредиторська заборгованість за розрахунками з оплати праці на 9 000 тис. грн.. Отже, загалом в прогнозуванні кредиторської заборгованості

спостерігається негативна тенденція для підприємства, адже зростає кредиторська заборгованість, що буде свідчить про проблеми підприємства з кредиторами.

Таким чином, розрахувавши прогнозні показники дебіторської та кредиторської заборгованості АТ «Полтаваобленерго», можна засвідчити, що тенденція прогнозування кожного із показників різна, проте найчастіше спостерігаються збільшення показників. Тому для зменшення заборгованостей АТ «Полтаваобленерго» доцільно вживати заходи для поліпшення управління дебіторською та кредиторською заборгованістю.

Під час прийняття управлінських рішень щодо управління дебіторською та кредиторською заборгованістю слід урахувувати всі чинники та причини, які впливають на виникнення заборгованості на підприємстві. Для виявлення найбільш істотних чинників та причинно-наслідкових зв'язків між ними доцільно використати діаграми, які дають можливість виявити ключові взаємозв'язки між різними чинниками й більш точно розуміти досліджуваний процес [26]. Діаграми причинно-наслідкових зв'язків дебіторської та кредиторської заборгованості наведені на рисунку 3.8 – 3.9 відповідно.

Рис. 3.8. Причинно-наслідкова модель К. Ішікави під час управління дебіторською заборгованістю [26] АТ «Полтаваобленерго»

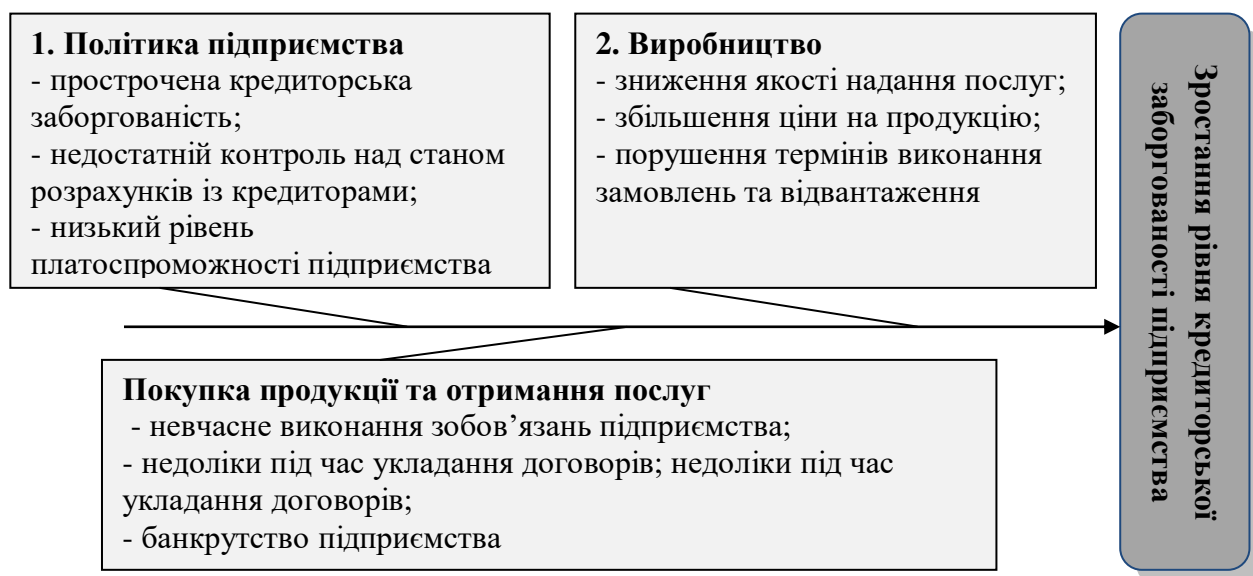

Рис. 3.9. Причинно-наслідкова модель під час управління кредиторською заборгованістю АТ «Полтаваобленерго»

Так, для АТ «Полтаваобленерго» для поліпшення управління дебіторською заборгованістю доцільно здійснити наступні заходи:

- попередньо перевіряти клієнтів на можливість своєчасної сплати заборгованості;
- створити рейтинг кредитоспроможності клієнтів та відмовитися від співпраці з клієнтами, які мають низький кредитний рейтинг;
- визначати критерії кредитування, а саме розмір, умови погашення, порядок надання знижок, тощо;
- розробляти план дій для роботи з кожним клієнтом з визначенням термінів, відповідальних осіб, оцінки витрат;
- застосувати ведення реєстру дебіторської заборгованості та окремо прострочену дебіторську заборгованість;
- здійснювати оцінку вартості та швидкості оборотності дебіторської заборгованості;

- додавати інформацію по заплановану суму сплати дебіторської заборгованості до фінансового плану підприємства та здійснювати постійний моніторинг над його виконанням;

- запроваджувати новітні методи управління дебіторською заборгованістю, а саме: факторинг, форфейтинг, страхування фінансових ризиків тощо;

- впроваджувати політику знижок на швидку оплату за товари, роботи та послуги;

- здійснювати моніторинг співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості для збільшення ліквідності.

Однак застосування вищеперерахованих заходів для ефективного управління дебіторською заборгованістю залежить від поведінки дебіторів, а саме:

1. Порядність та пунктуальність. Боржник планує своєчасно погасити заборгованість, відверто попереджає про затримку платежу, у його наміри входить подальше співробітництво з кредитором.

2. Байдужість. Як правило, така поведінка боржника характеризується апатією, байдужістю, порушенням термінів сплати, серйозними внутрішньо корпоративними проблемами.

3. Непорядність. Боржник не виконує свої зобов'язання, впевнений у безкарності своєї поведінки, явно не зацікавлений у подальшому партнерстві з кредитором, впевнений у відсутності майбутніх відносин із ним [41].

Для підвищення ефективності управління кредиторською заборгованістю підприємству доцільно дотримуватись наступних заходів:

- оптимальне визначення політики надання кредиту для різних груп постачальників і видів продукції [42];

- запровадження системи контролю за кредиторською заборгованістю на підприємстві;

- постійний моніторинг за розрахунками з кредиторами за відтерміновану або прострочену заборгованість та виявлення причин щодо недотримання умов договору;
- своєчасне визначення методів прискорення оборотності оборотних активів та зниження безнадійних боргів;
- забезпечення гарантованих умов продажу для надходження грошових коштів на підприємство.

Якщо керівництво підприємства буде дотримуватись вище перерахованих заходів, щодо удосконалення дебіторською та кредиторською заборгованістю, це буде позитивно впливати на діяльність підприємства в цілому.

Отже, здійснивши прогнозування величини дебіторської та кредиторської заборгованості на 2022-2023 роки, виявлено тенденцію до збільшення заборгованості на підприємстві. Тому для зменшення величини дебіторської та кредиторської заборгованості було запропоновано заходи для удосконалення політики управління.

3.2. Оптимізація дебіторської та кредиторської заборгованості в системі стабілізації фінансового стану підприємства

Найголовнішим завданням будь-якого підприємства є отримання максимального прибутку та підтримка фінансової стійкості підприємства. Тому на збільшення прибутку впливає раціональне та ефективне управління дебіторською та кредиторською заборгованістю. Ефективне управління залежить від постійного моніторингу заборгованостей, адже великий обсяг дебіторської або кредиторської заборгованості негативно впливає на фінансовий стан підприємства. На підприємстві доцільно дотримуватися співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості, що повинно становити 1.

Аналізуючи заборгованість потрібно знайти оптимальний розмір дебіторської заборгованості для АТ «Полтаваобленерго».

Оптимальне значення дебіторської заборгованості визначається за формулою:

$$ДЗ(t_{opt}) = ДЗ_{max} \times \left(1 - \frac{k}{t_{opt}}\right) = ДЗ_{max} \times \left(1 - \sqrt{\frac{k k_1}{ДЗ_{max} \left(\frac{p2}{p1}\right) K_d}}\right) \quad (3.1)$$

де, k – коефіцієнт пропорційності між зміною кредитного періоду та зміною $ДЗ(t_{opt})$;

t_{opt} – кредитний період становить 365 днів;

$\left(\frac{p2}{p1}\right)$ – співвідношення фінансових надходжень від дебіторської заборгованості;

K_d – коефіцієнт витрат.

Спочатку визначимо коефіцієнт пропорційності (k) за формулою:

$$k = \frac{ДЗ_{тов}^{2020} - ДЗ_{тов}^{2019}}{ДЗ_{тов}^{2019} - ДЗ_{тов}^{2018}} \quad (3.2)$$

де, $ДЗ_{тов}^{2018}$, $ДЗ_{тов}^{2019}$, $ДЗ_{тов}^{2020}$ – дебіторська заборгованість відповідно за 2018, 2019, 2020 роки.

Визначимо коефіцієнт пропорційності для АТ «Полтаваобленерго» дебіторська заборгованість якого у 2018 році становить 833 789 тис. грн., у 2019 році 220 616 тис. грн., у 2020 році 254 722 тис. грн.:

$$k = \frac{254\,722 - 220\,616}{220\,616 - 833\,789} = -0,06$$

Фінансові надходження від дебіторської заборгованості ($p2$) визначаються на підставі валового прибутку та собівартості:

$$p2 = \frac{2090 \times 2050}{ДЗ_{тов}^{2020}} \quad (3.3)$$

Знаходимо фінансові надходження ($p2$) за формулою 3.3. Для розрахунку беремо дані зі звітності № 2 «Звіт про фінансові результати» за 2020 рік: валовий прибуток – 457 656 тис. грн., собівартість – 2 071 163 тис. грн.:

$$p_2 = \frac{457\,656 \times 2\,071\,163}{254\,722} = 3\,721\,234,03 \text{ тис. грн.}$$

Наступним етапом є визначення коефіцієнту витрат, який залежить від розміру дебіторської заборгованості та коефіцієнту витрат, який залежить від кредитного періоду:

$$k_1 = \frac{-0,06 \times \sqrt{(-0,06)^2 + 4 \times 1 \times 0,365}}{2 \times 1} = -0,7 \quad (3.4)$$

$$k_d = -0,7 - (-0,06) = -0,64 \quad (3.5)$$

На основі проведених розрахунків визначаємо оптимальний розмір дебіторської заборгованості АТ «Полтаваобленерго»:

$$D(t_{opt}) = 254\,722 \times \left(1 - \sqrt{\frac{-0,7 \times (-0,06)}{254\,722 \times \left(\frac{3\,721\,234,03}{2\,071\,163} \times (-0,64)\right)}}\right) = 254\,625 \text{ тис. грн.}$$

Таким чином, оптимальний рівень дебіторської заборгованості є трішки нижчий за фактичний у 2020 році:

$$254\,625 \text{ тис. грн.} < 254\,722 \text{ тис. грн.}$$

Розрахувавши оптимальний розмір дебіторської заборгованості у сумі 254 625 тис. грн., можна стверджувати, що і оптимальний розмір кредиторської заборгованості також буде дорівнювати 254 625 тис. грн.. Проте у 2020 році розмір кредиторської заборгованості становить 557 164 тис. грн., тому він значно перевищує оптимальне значення. Фактичний розмір кредиторської заборгованості у 2020 році перевищує над оптимальним на: 557 164 тис. грн. – 254 625 тис. грн. = 302 625 тис. грн.. В структурі кредиторської заборгованості найбільше складає частка заборгованості по розрахунках. Серед розрахунків найбільшу величину мають розрахунки за отриманими авансами.

Так, як кредиторська заборгованість переважає дебіторську, доцільно розглянути заходи щодо оптимізації дебіторської та кредиторської заборгованості на АТ «Полтаваобленерго» (рис. 3.10).

Розглянемо деякі запропоновані заходи окремо та проаналізуємо їх проведення.

Першим заходом для оптимізації кредиторської заборгованості на АТ «Полтаваобленерго» можна запропонувати перекредитування, адже за рахунок банку можна погасити як всю заборгованість підприємства, так і окремо певну частку заборгованості.

Перекредитування – оформлення нового кредиту на лояльніших умовах з метою погашення зобов'язань за первинним кредитом [35]. Перекредитування відбувається на основі:

- збільшення суми щомісячного платежу та скорочення терміну;
- збільшення терміну за рахунок зменшення оплати (він дозволяє раціональніше зменшити бюджетне навантаження).

Перекредитування кредиту можна здійснити в іншому банку, користуючись готовими пропозиціями. В даному випадку це можливо за рахунок об'єднання простроченої заборгованості з різних банків в один новий та погашати кредит новому банку.

Рис. 3.10. Заходи оптимізації дебіторської та кредиторської заборгованості АТ «Полтаваобленерго»

Обираючи нового кредитора, підприємству потрібно звернути увагу на наступні умови:

- відсоткова ставка має бути низькою;
- відсутність комісій;
- відсутність страховки;
- період кредитування повинен бути триваліший;
- відсутність заборон та штрафів на довгострокову оплату.

Процедура перекредитування відбувається за наступною процедурою: клієнт звертається із заявою до нового кредитора, банки перераховують гроші початковому кредитору погашаючи заборгованість клієнта, далі оцінюється кредитоспроможність позичальника, заборгованість в першій організації закривається та підприємство починає сплачувати заборгованість банку на інших умовах. Важливо розуміти, кредит потрібно сплачувати вчасно не допускати прострочення. Перш за все, кредит матиме значний вплив кредитну історію та банк лише один раз може здійснити перекредитування.

Одним із заходів оптимізації кредиторської заборгованості є створення на підприємстві спеціального підрозділу для роботи з кредиторами. Діяльність спеціального підрозділу повинна бути зосереджена на таких напрямках:

- 1) характеристика стану кредиторської заборгованості;
- 2) розробка результативних схем розрахунків із кредиторами;
- 3) контроль над процесом оформлення та складання договорів з контрагентами відповідно до чинного законодавства;
- 4) нагляд за термінами погашення заборгованості кожному кредитору;
- 5) вчасно надавати керівництву підприємства інформацію про загальний розмір заборгованості, терміни погашення та інше.

Розглядаючи реструктуризацію кредиторської заборгованості для підприємства – це можливість відстрочки платежів по кредиту або комплекс заходів для змін зобов'язань на суму, яка необхідна для забезпечення

платоспроможності підприємства. Це також процес регулювання операційної, фінансової та інвестиційної діяльності підприємства, для забезпечення життєдіяльності та максимізації вартості підприємства в довгостроковій перспективі.

Реструктуризація заборгованості полягає у наступних завданнях:

- аналіз короткострокових та довгострокових зобов'язань підприємства;
- оцінка ефективності управління заборгованістю, яка дозволить виявити тенденції виникнення та погашення зобов'язань;
- розробити заходи для покращення управління кредиторською заборгованістю.

Реструктуризація заборгованості передбачає попередження необґрунтованого зростання кредиторської заборгованості, забезпечення погашення заборгованості та зменшення збитків при їх неповерненні. Це можна зробити за допомогою продажу заборгованості факторинговим підприємствам, які використовують механізм заліку вимог або розпорядження про погашення заборгованості.

Реструктуризація кредиторської заборгованості здійснюється в наступних формах:

- розстрочка розрахунків за зобов'язаннями (здійснюється поділ заборгованості на декілька частин, повільно виплачуваних в майбутньому за погодженням сторонами графіком);
- відстрочка (відстрочення термінів погашення заборгованості на пізніший термін);
- перетворення заборгованості в активи, тобто обмін виплат по заборгованості шляхом передачі кредитору певних видів активів підприємства (акцій, нерухомості підприємства, обладнання, частина сировини та матеріалів та інші);
- списання заборгованості (повністю або частково).

Для підвищення ефективності діяльності підприємства з реструктуризації заборгованості при реалізації комплексної фінансової стратегії доцільно запустити так званий «реєстр старіння заборгованості» підприємства, який дозволить окреслити раціональні розміри та терміни дебіторської та кредиторської заборгованості, також побудувати ефективну політику управління в даній сфері. Враховуючи різні періоди надходження коштів, в даному реєстрі доцільно представляти заборгованість, як грошовий потік за відповідними періодами, та включати до нього розрахункові показники такі як, ціна та період оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості по кожному контрагенту підприємства.

Для забезпечення нормальної фінансово-господарської діяльності АТ «Полтаваобленерго» потрібно проводити заходи оптимізації дебіторської заборгованості, а саме розробити раціональну кредитну політику (рис. 3.11).

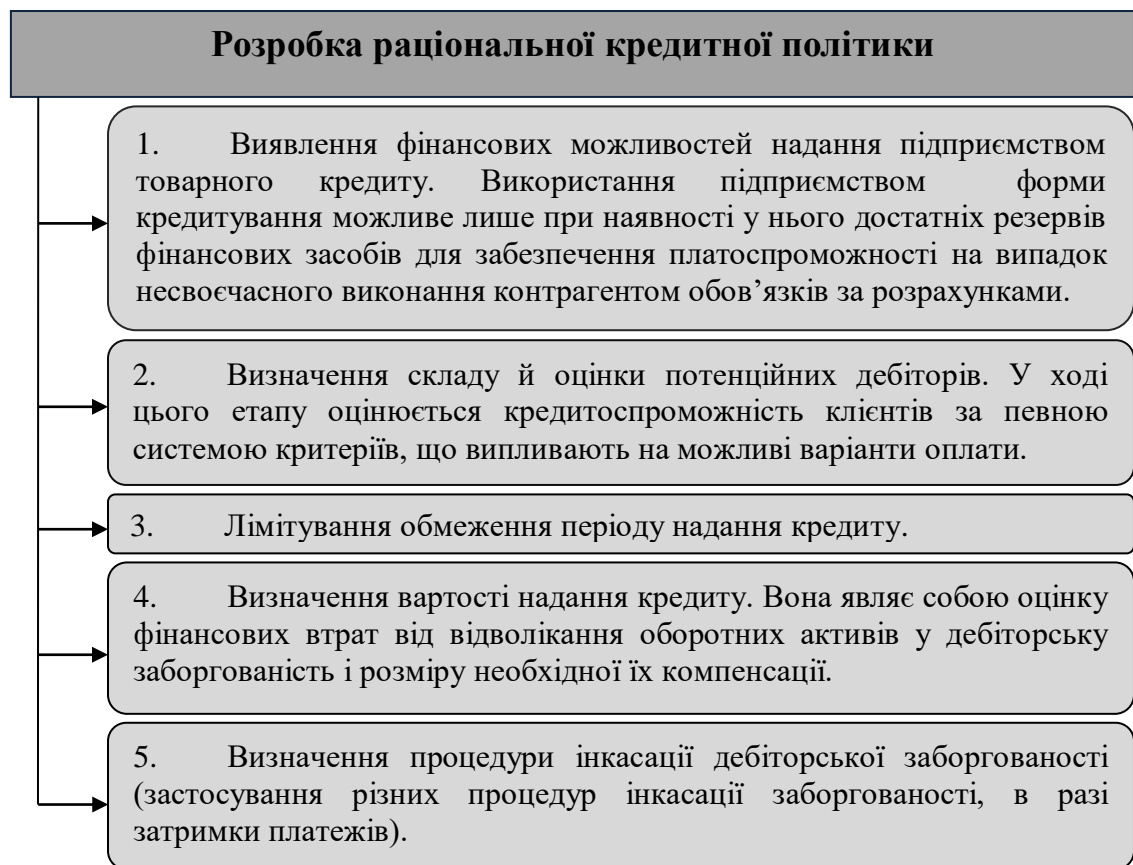

Рис. 3.11. Алгоритм розроблення раціональної кредитної політики на АТ «Полтаваобленерго»

Вибір найбільш підходящих умов кредитування є одним із найважливіших факторів оптимізації управління дебіторською заборгованістю загалом. Однак, навіть найефективніші умови кредитування можуть виявитися марними у разі неплатоспроможності більшості клієнтів. У зв'язку з цим, не менш важливою частиною кредитної політики підприємства є розробка кредитних стандартів, які підбираються та сортуються за рівнем кредитного ризику. Тому, розробка сприятливих кредитних стандартів для клієнтів є одним із найголовніших елементів фінансової політики АТ «Полтаваобленерго», який суттєво впливає на структуру операційного циклу та підтримання фінансово-економічної рівноваги на підприємстві.

Для АТ «Полтаваобленерго» можна ввести управлінський звіт. Він міститиме інформацію та правила щодо термінів погашення заборгованості, також про затримку погашення дебіторської та кредиторської заборгованості, і щомісяця виконуватиме відповідні заходи над помилками.

Ефективність управлінських рішень ґрунтується на своєчасній обробці аналітичних даних. Він полягає в оцінці ефективності різних методів оптимізації, що приймаються під час діючого управління, а також оцінка вартості заборгованості на підприємстві. Моніторинг управління дебіторською та кредиторською заборгованістю підприємства доцільно проводити шляхом регулярного збору та використання інформації про фінансовий стан, стежити за динамікою змін, щоб вчасно приймати управлінські рішення.

Отже, визначивши оптимальний розмір дебіторської та кредиторської заборгованості на підприємстві, виявлено, що розмір кредиторської заборгованості у 2020 році перевищує оптимальне значення. Тому на підприємстві потрібно запроваджувати заходи для зниження кредиторської заборгованості, а саме: здійснити перекредитування та реструктуризацію кредиторської заборгованості та здійснювати постійний аналіз заборгованостей.

Таким чином, у даному розділі розглянуто питання оптимізації та прогнозування дебіторської та кредиторської заборгованості АТ «Полтаваобленерго». Розрахувавши прогнозування дебіторської та кредиторської заборгованості на 2022-2023 роки, виявлено збільшення заборгованості, тому для зменшення їх величини було запропоновано заходи щодо удосконалення управління дебіторської та кредиторської заборгованості. Останнім етапом дипломної роботи було визначення оптимального розміру дебіторської заборгованості для АТ «Полтаваобленерго». Визначивши оптимальний рівень дебіторської заборгованості, слід зазначити, що і для кредиторської заборгованості це значення також буде оптимальним. Проте на АТ «Полтаваобленерго» кредиторська заборгованість над дебіторською перевищує в 2 рази, тому проаналізувавши розрахунки зазначили заходи для зменшення кредиторської заборгованості на підприємстві.

Отже, ефективне управління дебіторською та кредиторською заборгованістю не лише оптимізує фінансовий стан підприємства, а також забезпечить високий рівень виробництва та конкурентоспроможності.

ВИСНОВКИ

Дебіторська та кредиторська заборгованість є невід'ємною частиною функціонування будь-якого підприємства. Також заборгованість має значний вплив на фінансовий стан підприємства, адже великий розмір дебіторської або кредиторської заборгованості буде впливати на розмір отримання прибутку в результаті своєї діяльності. Тому дана дипломна робота зосередження на аналізі та визначенні впливу дебіторської та кредиторської заборгованості на фінансовий стан АТ «Полтаваобленерго».

На основі визначення економічної сутності дебіторської та кредиторської заборгованості та аналізу підходів різних науковців слід зазначити наступне: дебіторська заборгованість – це сума боргів, які належать підприємству в результаті реалізації продукції; кредиторська заборгованість – це сума боргів, які підприємство повинне повернути постачальнику за товар, надані послуги, здійснені роботи, тощо.

На стан, динаміку та структуру дебіторської та кредиторської заборгованості впливає безліч факторів. В результаті дослідження, виявлено, що фактори поділені на три групи: фактори макросередовища, мікросередовища та мезосередовища. Фактори макросередовища поділяються на: економічні та політико-правові. До факторів мезосередовища належать: покупці, постачальники, засновники, акціонери, учасники. Група факторів мікросередовища складається з: фінансово-майнових факторів, маркетингових, виробничих, кадрових та факторів менеджменту.

Дослідження методичних підходів до аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості виявило, що існує 5 етапів аналізу. До яких відносять: визначення об'єкту аналізу, збір інформації, аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості, формування висновків та прийняття рішень для покращення стану заборгованості. Також для аналізу дебіторської та кредиторської заборгованості використовують показники, до яких відносять: коефіцієнт оборотності та період погашення дебіторської та кредиторської

заборгованості, частка дебіторської заборгованості в обсязі оборотних активів та частка кредиторської заборгованості в обсязі поточних зобов'язань та інші.

Оцінюючи фінансово-економічну діяльність АТ «Полтаваобленерго», встановлено, що підприємство надає послуги з розподілу електричної енергії. У складі підприємства зареєстровано 29 філій на території Полтавської області та центральний офіс у місті Полтава. На підприємстві діє 11 підрозділів, а саме підрозділи з розподілу електроенергії, підрозділи з забезпечення діяльності, підрозділи з охорони праці та інші.

Аналіз прибутковості показав, що підприємство в результаті своєї діяльності у 2019 році отримав збиток у сумі 271 471 тис. грн., проте прибутковість у 2020 році покращується, прибуток збільшився і становить 264 163 тис. грн.. У зв'язку з отриманням збитку у 2019 році рентабельність знизилась, адже показники мають від'ємні значення. Проте у 2020 році рентабельність піднімається, показники знаходяться в межах нормативних значень, що свідчить про покращення ефективності господарської діяльності АТ «Полтаваобленерго».

Аналізуючи фінансову стійкість підприємства, встановлено, що АТ «Полтаваобленерго» є не фінансово-стійким підприємством, адже показники фінансової стійкості знаходять нижче нормативних значень. Аналізуючи фінансовий стан АТ «Полтаваобленерго» на основі трикомпонентного показника, підприємство слід віднести до четвертого типу – кризовий фінансовий стан. Отримані результати вказують, що підприємство не здатне покривати запаси власними оборотними коштами та постійно потребує фінансування від зовнішніх кредиторів.

На основі груп показників ліквідності та платоспроможності, виявлено, що протягом 2018–2020 років баланс АТ «Полтаваобленерго» не є ліквідним, що свідчить про недостачу коштів для погашення поточних зобов'язань. Проте на основі показників платоспроможності підприємство можна вважати платоспроможним.

Здійснивши аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості АТ «Полтаваобленерго», можна відмітити, що протягом досліджуваного періоду спостерігається зменшення заборгованостей, що є позитивною тенденцією для підприємства. В структурі дебіторської заборгованості найбільшу частку у 2018 та 2020 році складає дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги, у 2019 році дебіторська заборгованість за розрахунками. В структурі кредиторської заборгованості протягом досліджуваного періоду переважають поточні зобов'язання за розрахунками, а саме з одержаних авансів.

Досліджуючи вплив дебіторської та кредиторської заборгованості на фінансовий стан, встановлено, що за рахунок зростання тривалості одного обороту заборгованості у 2019 році на підприємстві буде зростати фінансовий цикл, що є негативним для підприємства. Проте у 2020 році коефіцієнти оборотності заборгованостей збільшуються, в свою чергу на тривалість обороту зменшується та має позитивний вплив на фінансовий стан, адже на підприємстві швидше проходить фінансовий цикл, та підприємство активніше розраховується із заборгованістю та отримує вчасно кошти від дебіторів.

В результаті проведених розрахунків, виявлено, що на підприємстві потрібно зменшити величну кредиторської заборгованості для стабілізації фінансового стану АТ «Полтаваобленерго». Тому для зменшення величини кредиторської заборгованості можна запропонувати наступні дії: провести реструктуризацію кредиторської заборгованості, здійснити перекредитування, створити відділ для контролю за погашення заборгованості на підприємстві.

Однією із основних задач підприємства є забезпечення фінансової стійкості. Досягти максимального рівня фінансової стійкості можна за рахунок ефективного управління дебіторською та кредиторською заборгованістю на підприємстві. Аналізуючи дебіторську та кредиторську заборгованість АТ «Полтаваобленерго» виявлено, що на підприємстві кредиторська заборгованість значно перевищує дебіторську. Це говорить про неефективне управління заборгованістю на підприємстві, тому для

удосконалення ефективності управління дебіторською та кредиторською заборгованістю на підприємстві можна застосувати наступні заходи: проведення моніторингу дебіторської та кредиторської заборгованості, впроваджувати політику знижок для дебіторів підприємства, запроваджувати новітні методи управління – факторинг, форфейтинг та інші.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Мороз А. М. Банківська енциклопедія. Київ: Ельтон, 2013. 328 с.
2. Рибалко О. М., Коваль С. Є. Облікові аспекти управління дебіторською заборгованістю. Глобальні та національні проблеми економіки. 2016. № 13. С. 602–606.
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» від 08.10.1999 р. № 237 URL: [http:// zakon5.rada.gov.ua](http://zakon5.rada.gov.ua) (дата звернення: 22.03.2022).
4. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік за міжнародними стандартами: приклади та коментарії : практ. посіб. Лібра, 2011. 880 с.
5. Бондаренко О. С. Сучасні підходи до обліку дебіторської заборгованості у вітчизняній та зарубіжній практиці. Інвестиції: практика та досвід. 2017. № 18. С. 36–39.
6. Ганусич В. О. Облік дебіторської заборгованості: управлінський та організаційний аспекти. Науковий вісник Ужгородського університет. 2016. URL: http://www.visnykekon.uzhnu.edu.ua/images/pubs/47/1/47_73.pdf.
7. Матицина Н. О. Основні засади регулювання розрахункових відносин через управління дебіторською заборгованістю. Бухгалтерський облік і аудит. 2015. № 12. С. 38–42.
8. Гуня В. О. Удосконалення класифікації дебіторської заборгованості та її відображення у фінансовій звітності підприємств. Економічний простір. 2014. № 19. С. 124–131.
9. Гнатенко Є. П. Аналіз співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства. Науковий вісник МНУ імені В.О. Сухомлинського. Економічні науки. 2015. № 1 (4). С. 38–42.
10. Шевченко Б. О. Теоретичні аспекти поняття «дебіторська заборгованість» Кременчуцький національний університет імені Михайла

Остроградського.

URL:

http://www.rusnauka.com/31_PRNT_2010/Economics/73594.doc.htm

11. Майборода О. Є. Характеристика сутності та поняття дебіторської і кредиторської заборгованості. Економіка і суспільство. 2018. № 15. С. 396–402.

12. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність: Підручник. 6-те вид. допов. і перероб. Київ: Алерта, 2013. 982 с.

13. Дублей В. В., Гуменюк М. М. Необхідність управління дебіторською та кредиторською заборгованостями в сучасних умовах. Науковий огляд. 2016. № 11 (32). С. 1–9.

14. Томчук О. Ф. Аналітичне забезпечення управління кредиторською заборгованістю підприємства Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького. 2016. № 2 (69). С. 160–164.

15. Хохлов М. П. Управління дебіторською та кредиторською заборгованістю підприємства. Економіка і суспільство. 2017. №10. С.402–407.

16. Цал-Цалко Ю. С. Фінансовий аналіз. підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 566 с.

17. Іванілов О. С. Економіка підприємства: підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 728 с.

18. Крамаренко Г. О. Сутність, причини і тенденції приватизації в контексті глобального економічного зростання: інституційний аспект. Академічний огляд. 2013. № 2. С. 13–20. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ao_2013_2_3.

19. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV Дата оновлення: 01.07.2021. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/996-14>. (дата звернення: 26.03.2022).

20. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73 Дата оновлення:

10.08.2021. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>. (дата звернення: 26.03.2022).

21. Цивільний Кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>. (дата звернення: 26.03.2022).

22. Петричко М. М. Волкогон М. А. Управління дебіторською та кредиторською заборгованістю підприємства. Мукачівський державний університет. 2017. № 13. С. 662–666. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/13_ukr/112.pdf

23. Дубровська Є. В. Класифікація факторів впливу на рівень дебіторської заборгованості підприємств житлово-комунального сектору господарювання. Комунальне господарство міст. Серія «Економічні науки». 2008. № 85. С. 202–207.

24. Кузьмін О. Є., Волович О. Б. Фактори впливу на заборгованість підприємства та їх класифікація. Економіка підприємства. 2013. № 1. С. 200–204.

25. Глушко А. Д., Пиріг Я. М. Методичні засади аналізу дебіторської і кредиторської заборгованостей підприємства. Тези 74-ї наукової конференції професорів, викладачів, наукових працівників, аспірантів та студентів університету Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка». Том 2. 2022. С. 386–388.

26. Бондарчук Н. В., Тімашова А. М. Модель аналізу дебіторської заборгованості: основні показники. Проблеми системного підходу в економіці. 2019. № 3 (71). С. 170–177.

27. Пастернак М. М. Методика аналізу дебіторської заборгованості. Глобальні та національні проблеми економіки. 2018. № 23. С. 681–686.

28. Статут Акціонерного Товариства «Полтаваобленерго» м. Полтава, 2019 рік. URL: https://www.poe.pl.ua/wp-content/uploads/2019/04/Статут_АТ-ПОЕ.pdf

29. Річна інформація емітента цінних паперів АТ «Полтаваобленерго» за 2020 рік. URL: https://www.poe.pl.ua/wp-content/uploads/2018/04/Richna-informacija-emitenta-cinnih-paperv_2020.pdf

30. Кручак Л. В. Аналіз стану дебіторської та кредиторської заборгованості суб'єкта господарювання. Економічний аналіз. – 2016 №2. С. 93–98.

31. Гнатенко Є. П. Щодо аналізу стану дебіторської та кредиторської заборгованості на підприємстві. Економічні науки. Сер.: Облік і фінанси – 2013. № 10 (1).

32. Чорненька О. Б. Вплив заборгованості на фінансовий стан суб'єкта господарювання. Економічний простір. – 2018 №136. С. 158–169.

33. Гнатенко Є. П., Волошина В. В. Аналіз співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства. Науковий вісник МНУ імені В. О. Сухомлинського. Економічні науки. 2015. № 1 (4). С. 38–42.

34. Голюк В. Я., Дергачова Г. М. Теоретичні засади реалізації фінансового факторингу та особливості його використання у міжнародних кредитно-розрахункових операціях. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2020. № 30. С. 48–51.

35. Воробей В., Кобринович М., Кривенцька Л. Фінансування креативних індустрій. Аналітичний звіт. Львів, 2020. С. 274.

36. Сіренко Н. М., Смирнова О. В. Вдосконалення управління дебіторською та кредиторською заборгованістю підприємства. Агросвіт. 2011. № 22. С. 44–46.

37. Костюнік О. В., Недашковська Д. М. Деякі питання регулювання дебіторської та кредиторської заборгованостей українських підприємств. Інвестиції: практика та досвід. 2017. № 19. С. 45–50.

38. Барановська А. С. Оцінка ефективності дебіторської та кредиторської заборгованості. Фінанси і кредит. 2014. № 1. С. 31–40.

39. Кусик Н. Л., Машковська М. С. Управління кредиторською заборгованістю підприємства: обліково-аналітичний аспект. Ринкова

економіка: сучасна теорія і практика управління. 2019. Том 18. № 2(42). С. 105–119.

40. Ямненко Г. Механізм управління дебіторською заборгованістю підприємства. Траєкторія науки. 2017. № 2. С. 5.1–5.7.

41. Федорченко О. Є. Актуальні проблеми управління дебіторською заборгованістю на підприємстві. Інвестиції: практика та досвід. 2015. № 21. С. 60–63.

42. Коновалова К. Т., Макарова А. С. Удосконалення обліку кредиторської заборгованості та методи управління нею. Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика. 2018. № 34. С. 181–184.

43. Річна фінансова звітність АТ «Полтаваобленерго» за 2018 рік. URL: https://www.poe.pl.ua/wp-content/uploads/2018/03/Ф1-2-3-4_-рік-2018.pdf

44. Річна фінансова звітність АТ «Полтаваобленерго» за 2019 рік. URL: https://www.poe.pl.ua/wp-content/uploads/2020/04/Ф-1-4_рік-2019.pdf

45. Річна фінансова звітність АТ «Полтаваобленерго» за 2020 рік. URL: <https://www.poe.pl.ua/wp-content/uploads/2021/04/Richna-finansova-zvitnist-za-2020-rik.pdf>

46. Глушко А. Д. Управління дебіторською заборгованістю в системі забезпечення ефективної діяльності підприємства. Ефективна економіка: електронне наукове фахове видання. 2018. № 7. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?n=7&y=2018>

ДОДАТКИ

Додаток 1
до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку
I "Загальні вимоги до фінансової звітності"

	Дата (рік, місяць, число)	КОДИ		
		2018	12	31
Підприємство ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ПОЛТАВАОБЛЕНЕРГО"	за ЄДРПОУ	00131819		
Територія Полтавська	за КОАТУУ	5310136700		
Організаційно-правова форма господарювання Акціонерне товариство	за КОПФГ	230		
Вид економічної діяльності розподілення електроенергії	за КВЕД	35.13		

Середня кількість працівників¹ 5 025

Адреса, телефон вул. Старий Поділ, 5, м. Полтава, Полтавська обл., 36022, тел. 516-267

Одиниця виміру: тис. грн. без десяткового знаку (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма № 2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)

Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):

за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку

за міжнародними стандартами фінансової звітності

v

Баланс (Звіт про фінансовий стан)

на 31 грудня 2018 р.

Форма N 1 Код за ДКУД 1801001

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	12 044	11 211
первісна вартість	1001	37 709	41 212
накопичена амортизація	1002	(25 665)	(30 001)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	145 065	77 171
Основні засоби	1010	1 004 340	1 108 221
первісна вартість	1011	3 392 659	3 635 426
знос	1012	(2 388 319)	(2 527 205)
Інвестиційна нерухомість	1015		
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		
інші фінансові інвестиції	1035		200
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	5 326	69
Відстрочені податкові активи	1045	110 550	123 774
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	1 277 325	1 320 646
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	92 564	102 561
Виробничі запаси	1101	89 712	102 020
Товари	1104	2 852	541
Поточні біологічні активи	1110		
Векселі отримані	1120	2 000	2 000
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	864 417	697 752
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	8 008	26 462
з бюджетом	1135	68 095	68 095
у тому числі з податку на прибуток	1136	68 094	68 094
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	636	41 480
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	44 630	26 168
Витрати майбутніх періодів	1170	66	38
Інші оборотні активи	1190	182 993	153 669
Усього за розділом II	1195	1 263 409	1 118 225
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття			
Баланс	1300	2 540 734	2 438 871

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	232 967	232 967
Капітал у дооцінках	1405	168 091	152 382
Додатковий капітал	1410	13 394	23 061
Резервний капітал	1415	28 068	28 068
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	641 916	732 628
Неоплачений капітал	1425	( )	( )
Вилучений капітал	1430	( )	( )
Усього за розділом I	1495	1 084 436	1 169 106
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500		
Довгострокові кредити банків	1510		
Інші довгострокові зобов'язання	1515	4 058	1 140
Довгострокові забезпечення	1520		
Цільове фінансування	1525		
Усього за розділом II	1595	4 058	1 140
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600		
Векселі видані	1605		
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	2 752	2 918
товари, роботи, послуги	1615	571 947	422 988
розрахунками з бюджетом	1620	20 984	22 273
у тому числі з податку на прибуток	1621		
розрахунками зі страхування	1625	6 294	6 407
розрахунками з оплати праці	1630	23 756	26 705
Поточна кредиторська заборгованість за отриманими авансами	1635	496 573	471 990
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	3 933	3 931
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645		15 251
Поточні забезпечення	1660	82 974	69 651
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690	243 027	226 511
Усього за розділом III	1695	1 452 240	1 268 625
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття			
	1700		
Баланс	1900	2 540 734	2 438 871

Керівник

Стройний Руслан Вікторович

Головний бухгалтер

Дубініна Наталя Вікторівна

¹ Визначається в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики.

Підприємство ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ПОЛТАВАОБЛЕНЕРГО"

Дата (рік, місяць, число)
за ЄДРПОУ

КОДИ		
2018	12	31
00131819		

**Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за Рік 2018 р.**

Форма

Код за ДКУД

1801003

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	7 607 272	6 693 102
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(7 300 936)	(6 499 615)
Валовий:			
прибуток	2090	306 336	193 487
збиток	2095	( )	( )
Інші операційні доходи	2120	51 048	96 508
Адміністративні витрати	2130	(149 866)	(127 854)
Витрати на збут	2150	( )	( )
Інші операційні витрати	2180	(148 134)	(38 772)
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	59 384	123 369
збиток	2195	( )	( )
Дохід від участі в капіталі	2200		
Інші фінансові доходи	2220	6 353	2 731
Інші доходи	2240	2 115	1 881
Фінансові витрати	2250	( )	( )
Втрати від участі в капіталі	2255	( )	( )
Інші витрати	2270	(6 073)	(1 546)
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	61 779	126 435
збиток	2295	( )	( )
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	13 224	3 893
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	75 003	130 328
збиток	2355	( )	( )

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400		215
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405		
Накопичені курсові різниці	2410		
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415		
Інший сукупний дохід	2445		
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	0	215
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455		
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	0	215
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	75 003	130 543

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	2 574 151	2 441 525
Витрати на оплату праці	2505	650 513	524 481
Відрахування на соціальні заходи	2510	138 093	111 550
Амортизація	2515	154 571	134 222
Інші операційні витрати	2520	535 362	341 151
Разом	2550	4 052 690	3 552 929

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	220 960 000	220 960 000
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	220 960 000	220 960 000
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	0,34	0,59
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	0,34	0,59
Дивіденди на одну просту акцію	2650		

Керівник

Стройний Руслан Вікторович

Головний бухгалтер

Дубініна Наталя Вікторівна

Додаток Б

Додаток І
до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку
І "Загальні вимоги до фінансової звітності"

Підприємство <u>АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ПОЛТАВАОБЛЕНЕРГО"</u>	Дата (рік, місяць, число)	КОДИ		
Територія <u>Полтавська</u>	за ЄДРПОУ	2019	12	31
Організаційно-правова форма господарювання <u>Акціонерне товариство</u>	за КОАТУУ	00131819		
Вид економічної діяльності <u>розподілення електроенергії</u>	за КОПФГ	5310136700		
Середня кількість працівників ¹ <u>4 269</u>	за КВЕД	230		
Адреса, телефон <u>вул. Старий Поділ, 5, м. Полтава, Полтавська обл., 36022, тел. 516-267</u>		35.13		
Одиниця виміру: тис. грн. без десяткового знаку (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма № 2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)				
Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):				
за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку				
за міжнародними стандартами фінансової звітності		v		

**Баланс (Звіт про фінансовий стан)
на 31 грудня 2019 р.**

Форма № 1 Код за ДКУД **1801001**

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	11 211	12 519
первісна вартість	1001	41 212	47 393
накопичена амортизація	1002	(30 001)	(34 874)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	77 171	43 856
Основні засоби	1010	1 108 221	1 165 297
первісна вартість	1011	3 635 426	3 659 495
знос	1012	(2 527 205)	(2 494 198)
Інвестиційна нерухомість	1015		
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		
інші фінансові інвестиції	1035	200	200
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	69	
Відстрочені податкові активи	1045	123 774	143 454
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	1 320 646	1 365 326
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	102 561	88 221
Виробничі запаси	1101	102 020	87 392
Товари	1104	541	829
Поточні біологічні активи	1110		
Векселі отримані	1120	2 000	2 000
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	697 752	85 620
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	26 462	20 527
з бюджетом	1135	68 095	68 118
у тому числі з податку на прибуток	1136	68 094	68 094
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	41 480	46 351
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	26 168	60 152
Витрати майбутніх періодів	1170	38	
Інші оборотні активи	1190	153 669	108 754
Усього за розділом II	1195	1 118 225	479 743
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття			
Баланс	1300	2 438 871	1 845 069

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	232 967	232 967
Капітал у дооцінках	1405	152 382	131 954
Додатковий капітал	1410	23 061	27 015
Резервний капітал	1415	28 068	28 068
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	732 628	481 585
Неоплачений капітал	1425	( )	( )
Вилучений капітал	1430	( )	(902)
Усього за розділом I	1495	1 169 106	900 687
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500		
Довгострокові кредити банків	1510		
Інші довгострокові зобов'язання	1515	1 140	2 753
Довгострокові забезпечення	1520		
Цільове фінансування	1525		
Усього за розділом II	1595	1 140	2 753
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600		
Векселі видані	1605		
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	2 918	
товари, роботи, послуги	1615	422 988	102 133
розрахунками з бюджетом	1620	22 273	17 939
у тому числі з податку на прибуток	1621		
розрахунками зі страхування	1625	6 407	6 758
розрахунками з оплати праці	1630	26 705	27 116
Поточна кредиторська заборгованість за отриманими авансами	1635	471 990	515 684
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	3 931	3 931
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	15 251	188
Поточні забезпечення	1660	69 651	106 881
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690	226 511	160 999
Усього за розділом III	1695	1 268 625	941 629
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття			
Баланс	1700	2 438 871	1 845 069

Керівник

Стройний Руслан Вікторович

Головний бухгалтер

Дубініна Наталя Вікторівна

¹ Визначається в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики.

Підприємство АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ПОЛТАВАОБЛЕНЕРГО"Дата (рік, місяць, число)
за ЄДРПОУ

КОДИ		
2019	12	31
00131819		

**Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за рік 2019 р.**

Форма   Код за ДКУД   1801003

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	2 203 541	7 607 272
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(2 123 579)	(7 300 936)
Валовий:			
прибуток	2090	79 962	306 336
збиток	2095	( )	( )
Інші операційні доходи	2120	83 273	51 048
Адміністративні витрати	2130	(117 443)	(149 866)
Витрати на збут	2150	( )	( )
Інші операційні витрати	2180	(226 240)	(148 134)
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190		59 384
збиток	2195	(180 448)	( )
Дохід від участі в капіталі	2200		
Інші фінансові доходи	2220	4 500	6 353
Інші доходи	2240	3 778	2 115
Фінансові витрати	2250	( )	( )
Втрати від участі в капіталі	2255	( )	( )
Інші витрати	2270	(118 981)	(6 073)
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290		61 779
збиток	2295	(291 151)	( )
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	19 680	13 224
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350		75 003
збиток	2355	(271 471)	( )

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400		
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405		
Накопичені курсові різниці	2410		
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415		
Інший сукупний дохід	2445		
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	0	0
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455		
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	0	0
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	(271 471)	75 003

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	673 639	2 574 151
Витрати на оплату праці	2505	688 196	650 513
Відрахування на соціальні заходи	2510	147 201	138 093
Амортизація	2515	153 158	154 571
Інші операційні витрати	2520	411 864	535 362
Разом	2550	2 074 058	4 052 690

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	220 879 965	220 960 000
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	220 879 965	220 960 000
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	(1,23)	0,34
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	(1,23)	0,34
Дивіденди на одну просту акцію	2650		

Керівник

Стройний Руслан Вікторович

Головний бухгалтер

Дубініна Наталя Вікторівна

Додаток 1
до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку
1 "Загальні вимоги до фінансової звітності"

	Дата (рік, місяць, число)	КОДИ		
		2020	12	31
Підприємство <u>АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ПОЛТАВАОБЛЕНЕРГО"</u>	за СДРПОУ	00131819		
Територія <u>Полтавська</u>	за КОАТУУ	5310136700		
Організаційно-правова форма господарювання <u>Акціонерне товариство</u>	за КОПФГ	230		
Вид економічної діяльності <u>розподілення електроенергії</u>	за КВЕД	35.13		
Середня кількість працівників ¹ <u>4 349</u>				
Адреса, телефон <u>вул. Старий Поділ, 5, м. Полтава, Полтавська обл., 36022, тел. 516-267</u>				
Одиниця виміру: тис. грн. без десяткового знаку (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма № 2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)				
Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):				
за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку				
за міжнародними стандартами фінансової звітності				v

Баланс (Звіт про фінансовий стан)

на 31 грудня 2020 р.

Форма N 1 Код за ДКУД **1801001**

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	12 519	9 707
первісна вартість	1001	47 393	48 952
накопичена амортизація	1002	(34 874)	(39 245)
Незавершені капітальні інвестиції	1005	43 856	32 107
Основні засоби	1010	1 165 297	1 428 208
первісна вартість	1011	3 659 495	3 981 082
знос	1012	(2 494 198)	(2 552 874)
Інвестиційна нерухомість	1015		
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030		
інші фінансові інвестиції	1035	200	
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		13 840
Відстрочені податкові активи	1045	143 454	113 475
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	1 365 326	1 597 337
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	88 221	38 302
Виробничі запаси	1101	87 392	38 010
Товари	1104	829	292
Поточні біологічні активи	1110		
Векселі отримані	1120	2 000	2 000
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	85 620	115 267
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	20 527	32 593
з бюджетом	1135	68 118	59 150
у тому числі з податку на прибуток	1136	68 094	59 135
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	46 351	47 712
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	60 152	205 110
Витрати майбутніх періодів	1170		
Інші оборотні активи	1190	108 754	55 088
Усього за розділом II	1195	479 743	555 222
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття			
Баланс	1300	1 845 069	2 152 559

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	232 967	232 967
Капітал у дооцінках	1405	131 954	298 524
Додатковий капітал	1410	27 015	28 593
Резервний капітал	1415	28 068	28 068
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	481 585	760 468
Неоплачений капітал	1425	( )	( )
Вилучений капітал	1430	(902)	(902)
Усього за розділом I	1495	900 687	1 347 718
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500		
Довгострокові кредити банків	1510		
Інші довгострокові зобов'язання	1515	2 753	3 149
Довгострокові забезпечення	1520		
Цільове фінансування	1525		
Усього за розділом II	1595	2 753	3 149
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600		
Векселі видані	1605		
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610		120
товари, роботи, послуги	1615	102 133	52 413
розрахунками з бюджетом	1620	17 939	41 277
у тому числі з податку на прибуток	1621		
розрахунками зі страхування	1625	6 758	9 566
розрахунками з оплати праці	1630	27 116	36 541
Поточна кредиторська заборгованість за отриманими авансами	1635	515 684	247 948
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	3 931	3 926
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	188	
Поточні забезпечення	1660	106 881	244 528
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690	160 999	165 373
Усього за розділом III	1695	941 629	801 692
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
Баланс	1900	1 845 069	2 152 559

Керівник

Стройний Руслан Вікторович

Головний бухгалтер

Дубініна Наталя Вікторівна

¹ Визначається в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики.

Підприємство АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "ПОЛТАВАОБЛЕНЕРГО"Дата (рік, місяць, число)
за ЄДРПОУ

КОДИ		
2020	12	31
00131819		

**Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за рік 2020 р.**

Форма Код за ДКУД 1801003

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	2 528 819	2 203 541
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(2 071 163)	(2 123 579)
Валовий:			
прибуток	2090	457 656	79 962
збиток	2095	( )	( )
Інші операційні доходи	2120	121 150	83 273
Адміністративні витрати	2130	(127 682)	(117 443)
Витрати на збут	2150	( )	( )
Інші операційні витрати	2180	(152 576)	(226 240)
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	298 548	
збиток	2195	( )	(180 448)
Дохід від участі в капіталі	2200		
Інші фінансові доходи	2220	3	4 500
Інші доходи	2240	13 015	3 778
Фінансові витрати	2250	( )	( )
Втрати від участі в капіталі	2255	( )	( )
Інші витрати	2270	(8 464)	(118 981)
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	303 102	
збиток	2295	( )	(291 151)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(38 939)	19 680
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	264 163	
збиток	2355	( )	(271 471)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	181 290	
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405		
Накопичені курсові різниці	2410		
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415		
Інший сукупний дохід	2445		
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	181 290	0
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455		
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	181 290	0
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	445 453	(271 471)

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	625 607	673 639
Витрати на оплату праці	2505	894 789	688 196
Відрахування на соціальні заходи	2510	193 078	147 201
Амортизація	2515	155 963	153 158
Інші операційні витрати	2520	416 824	411 864
Разом	2550	2 286 261	2 074 058

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	220 822 258	220 879 965
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	220 822 258	220 879 965
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	1,20	(1,23)
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	1,20	(1,23)
Дивіденди на одну просту акцію	2650		

Керівник

Стройний Руслан Вікторович

Головний бухгалтер

Дубініна Наталя Вікторівна

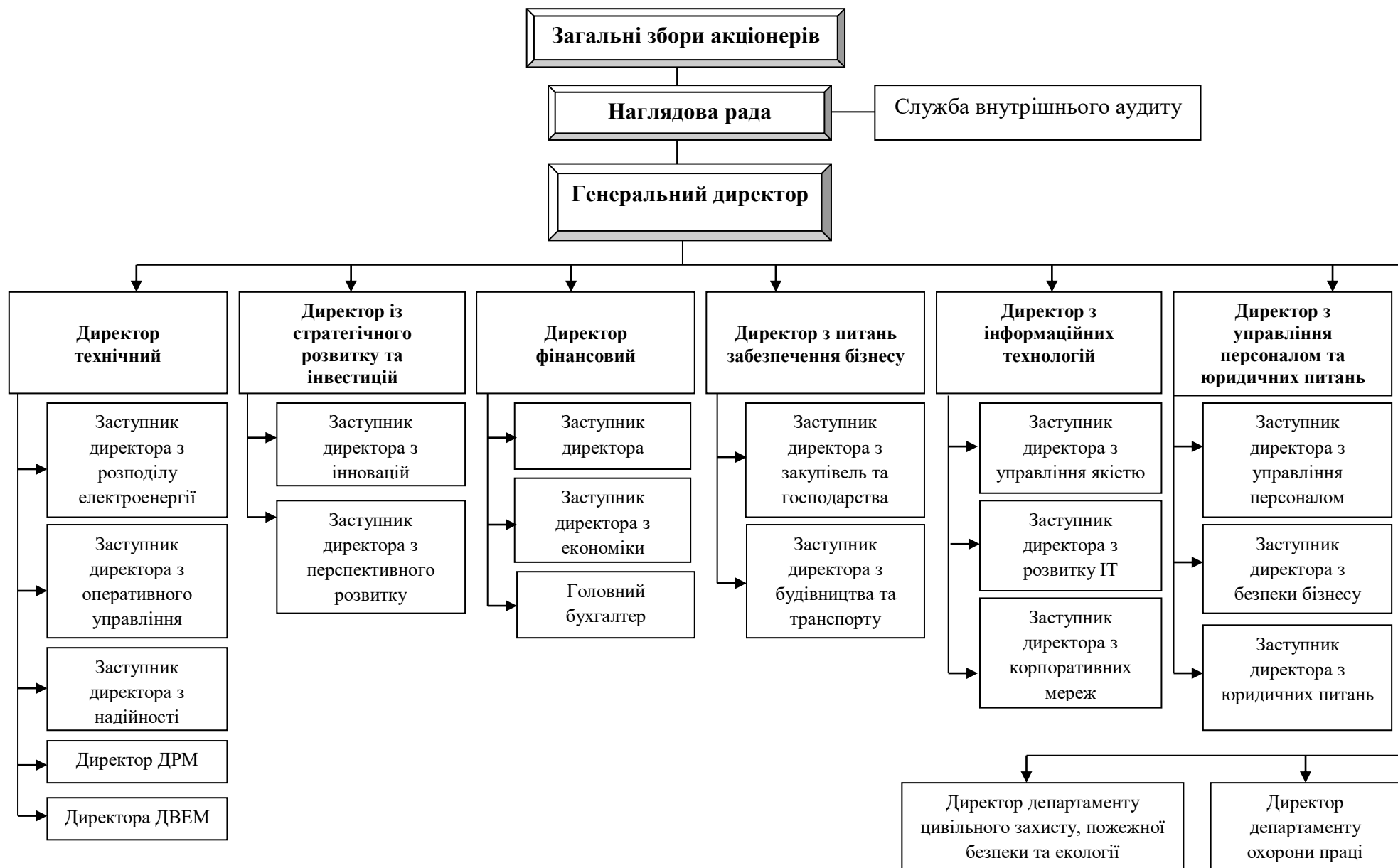

Рис. Г.1. Організаційна структура АТ «Полтаваобленерго»

Методика показників аналізу фінансового стану підприємства

Показники	Одиниці виміру	Формула розрахунку	Економічний зміст
1	2	3	4
Показники рентабельності			
Рентабельність активів	грн./грн.	$\frac{2350}{(1900 \text{ на поч.} + 1900 \text{ на кін.})/2}$	Вказує на ефективність використання активів для отримання прибутку
Рентабельність власного капіталу	грн./грн.	$\frac{2350}{1495}$	Вказує на ефективність використання власного капіталу
Валова рентабельність реалізованої продукції	грн./грн.	$\frac{2090}{2000}$	Свідчить про ефективність виробничої діяльності підприємства
Операційна рентабельність реалізованої продукції	грн./грн.	$\frac{2190}{2000}$	Відображає прибутковість підприємства за вирахування витрат на виробництво
Чиста рентабельність реалізованої продукції	грн./грн.	$\frac{2350}{2000}$	Показує скільки прибутку отримає підприємство на 1 грн. реалізованої продукції
Рентабельність продукції	грн./грн.	$\frac{2090}{2050}$	Показує скільки прибутку отримає підприємство на 1 грн. собівартості.
Рентабельність продажу	грн./грн.	$\frac{2090}{2000}$	Характеризує прибутковість операційної діяльності підприємства
Показники фінансової стійкості			
Коефіцієнт фінансової стійкості	грн./грн.	$\frac{1495 + 1595}{1900}$	Показує, яка частина активу фінансується за рахунок стійких джерел
Коефіцієнт автономії	грн./грн.	$\frac{1495}{1900}$	Характеризує частку коштів, вкладених власниками підприємства в загальну вартість майна

Продовження табл. Д.1

1	2	3	4
Коефіцієнт фінансової залежності	грн./грн.	$\frac{1900}{1495}$	Показник є оберненим до показника автономії
Коефіцієнт фінансового ризику	грн./грн.	$\frac{1595 + 1695}{1495}$	Показує кількість позикових коштів, залучених підприємством на 1 гривню вкладених в активи власних коштів
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	грн./грн.	$\frac{1195 - 1695}{1495}$	Характеризує ступінь мобільності використання власного капіталу
Коефіцієнт покриття запасів	грн./грн.	$\frac{1195 - 1095}{1100 + 1110}$	Характеризує достатність джерел фінансування для створення виробничих і інших запасів
Коефіцієнт загальної заборгованості	грн./грн.	$\frac{1695}{1495}$	Чим вище коефіцієнт заборгованості, тим більше позикових коштів має підприємство
Коефіцієнт співвідношення власного і залученого капіталу	грн./грн.	$\frac{1495}{1595 + 1695}$	Цей коефіцієнт є найбільш загальною оцінкою фінансової стійкості підприємства
Показники ліквідності та платоспроможності			
Коефіцієнт ліквідності (покриття)	грн./грн.	$\frac{A1 + A2 + A3}{П1 + П2}$	Характеризує ступінь покриття короткострокових пасивів оборотними активами
Коефіцієнт швидкої (проміжної) ліквідності	грн./грн.	$\frac{A1 + A2}{П1 + П2}$	показує скільки одиниць високоліквідних активів припадає на одиницю термінових боргів
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	грн./грн.	$\frac{A1}{П1 + П2}$	Показує, покриття поточних зобов'язань найбільш ліквідними активами
Коефіцієнт ліквідності дебіторської заборгованості	грн./грн.	$\frac{A2}{П1 + П2}$	Показує, рівень ліквідності дебіторської заборгованості

Продовження табл. Д.1

1	2	3	4
Коефіцієнт загальної платоспроможності	грн./грн.	$\frac{1300}{1695 + 1595}$	Відображає достатність ресурсів оборотних активів для погашення своїх поточних зобов'язань
Коефіцієнт відновлення платоспроможності	грн./грн.	$\text{Квп} = (\text{Кп1} + \text{М/Т} * (\text{Кп1} - \text{Кп0})) / 2$	Характеризує наявність у підприємства можливості відновити (або втратити) через певний період часу свою платоспроможність
Показники оцінки дебіторської заборгованості			
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	Раз/рік	$\frac{2000}{(1125 + \dots + 1155) \text{ сер. знач.}}$	Показує скільки разів протягом року дебіторська заборгованість перетворюється у грошові кошти
Тривалість одного обороту дебіторської заборгованості	Днів	$\frac{365}{\text{Кодз}}$	Показує, скільки днів потрібно для одного обороту дебіторської заборгованості
Питома вага дебіторської заборгованості в капіталі	%	$\frac{1125 + \dots + 1155}{1900} * 100$	Показує питому вагу дебіторської заборгованості в структурі капіталі
Питома вага дебіторської заборгованості в оборотних активах	%	$\frac{1125 + \dots + 1155}{1195} * 100$	Показує питому вагу дебіторської заборгованості в структурі оборотних активів
Відношення дебіторської заборгованості до кредиторської	%	$\frac{1125 + \dots + 1155}{1610 + \dots + 1650} * 100$	Характеризує здатність підприємства розраховуватися з кредиторами за рахунок коштів дебіторів
Показники оцінки кредиторської заборгованості			
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	раз/рік	$\frac{2050}{(1610 + \dots + 1650) \text{ сер. знач.}}$	Показує кількість оборотів кредиторської заборгованості протягом року
Тривалість одного обороту кредиторської заборгованості	днів	$\frac{365}{\text{Кокз}}$	Показує, скільки днів потрібно для одного обороту кредиторської заборгованості

Продовження табл. Д.1

1	2	3	4
Питома вага кредиторської заборгованості в капіталі	%	$\frac{1610+\dots+1650}{1900} * 100$	Показує питому вагу кредиторської заборгованості в структурі капіталі
Питома вага кредиторської заборгованості в зобов'язаннях і забезпеченнях	%	$\frac{1610+\dots+1650}{1595+1695+1700} * 100$	Показує питому вагу кредиторської заборгованості в структурі зобов'язань та забезпечень
Відношення кредиторської заборгованості до оборотних активів	%	$\frac{1610+\dots+1650}{1195} * 100$	